

STAND VAN ZAKEN CHINANOTITIE - SAMENVATTING

Op 15 mei 2019 bracht het kabinet de Chinanotitie uit. Op basis van het gemeenschappelijke beeld uit de Chinanotitie wordt interdepartementaal op vele terreinen nu intensief samengewerkt.

De Chinanotitie staat in het teken van 'een nieuwe balans', maar deze is niet statisch. Op het wereldtoneel drijven China en de VS steeds verder uit elkaar. COVID-19 heeft die trend versterkt. De verhardende houding van de grootmachten is merkbaar op alle dossiers. Het is onwaarschijnlijk dat de relatie tussen beide grootmachten in aanloop naar de Amerikaanse verkiezingen zal verbeteren.

Door Covid-19 heeft het 'EU-China jaar 2020' anders vorm gekregen dan gepland. In plaats van twee grote 'fysieke' toppen was er een virtuele EU-China top (22 juni) en een Leader's VTC (VZ EC, VZ ER, EU-VZ Merkel en president Xi). De speciale EU-China top waarbij de regeringsleiders van de EU-lidstaten zouden aansluiten is naar een later moment verplaatst (waarschijnlijk 2021). Het besef dat het behoud van EU-eenheid ten aanzien van China cruciaal is, lijkt onder lidstaten te zijn gegroeid sinds de EU-China Top van 2019 en vooral sinds de uitbraak van COVID-19 en de daarmee gepaard gaande geopolitieke ontwikkelingen.

COVID-19 heeft ook het onderwerp strategische afhankelijkheden hoger op de politieke agenda geplaatst in Nederland.. De schaarste aan medische beschermingsmiddelen en de Chinese 'mondkapjesdiplomatie' hebben voor ongemakkelijke momenten gezorgd in de bilaterale relatie. Nederland wil versterkt inzetten op gelijkwaardigheid, wederkerigheid en verminderen/veiliger maken van de afhankelijkheid in de relatie met China en zet zich in om dit onder andere in EU-kader op de agenda te krijgen.

Duurzame handel en investeringen

China is een belangrijke handels- en investeringspartner van Nederland en het kabinet blijft daarom inzetten op samenwerking met China op basis van gedeelde belangen, zowel op economisch gebied als op andere thema's van wederzijds belang zoals klimaat en ouderenzorg. De Nederlandse export van goederen en diensten naar China is sterk gestegen (2018: 14,1 miljard euro, 2019: 20,1 miljard euro). COVID-19 heeft impact gehad op de economische situatie en mogelijkheden voor activiteiten, maar leidt ook tot creativiteit. Zo wordt gewerkt aan een digitale handelsmissie naar China.

5.1.1b

5.1.1b

De informatievoorziening aan bedrijfsleven over kansen en risico's zakendoen met China is verbeterd. Zo is tijdens de China Business week in september de International Business Academy gelanceerd, gericht op bewustwording t.a.v. kansen en risico's bij zaken doen met China. Interdepartementaal wordt gewerkt aan een afwegingskader (tips and tricks, do's and don'ts) voor MoU's met China gebaseerd op een inventarisatie van MoUs en de uitvoering daarvan.

Nederland heeft internationaal een aanjagende rol m.b.t. meer wederkerigheid en een gelijk speelveld in de relatie met China. Bilateraal en in EU-verband worden deze knelpunten ook voortdurend besproken (bijv tijdens de virtuele EU-China High-Level Economic Dialogue in juli; bilateraal bijv met de Chinese Vice-Minister van Handel in november 2019 en met minister van Buitenlandse Zaken Wang Yi in maart, juni en augustus 2020). Resultaat boeken is echter een proces van lange adem.

Op het gebied van de WTO werkt Nederland in EU-kader intensief samen op het gebied van geschillenbeslechting, maar GPA (WTO-overeenkomst inzake overheidsopdrachten) blijft een

knelpunt. De EU en China hebben nogmaals de ambitie uitgesproken dat er eind dit jaar de onderhandelingen over het EU-China investeringsakkoord zijn afgerond

5.1.2a

5.1.2a

Positief is wel dat Nederlands aanjagende rol m.b.t. een gelijk speelveld tot resultaten leidt. Zo heeft Nederland in EU-verband voorgesteld om binnen de EU bedrijven die gesteund worden met discriminatoire staatssteun en ongereguleerde monopolisten uit derde landen te onderwerpen aan strenger toezicht. Dit voorstel is door de EU overgenomen en grotendeels geïncorporeerd in het door de Europese Commissie op 17 juni jl. gepubliceerde witboek inzake buitenlandse subsidies.

Vrede, veiligheid en stabiliteit

5.1.1b

In

de China notitie staat dat Nederland met oog voor China's opkomst, inzet en visie op militair gebied de veiligheid van Nederland wil bevorderen samen met NAVO-bondgenoten en EU-lidstaten. Binnen de NAVO wordt intussen nadrukkelijk onderkend dat de toenemende invloed van China en China's buitenlands beleid niet alleen kansen maar ook uitdagingen biedt. De komende periode zal de aandacht voor China-gerelateerde onderwerpen naar verwachting verder toenemen, waarbij zal worden gesproken over kwetsbaarheden en mogelijke tegenmaatregelen.

5.1.1b

5.1.1b

5.1.1b

veiligheidsdialoog Nederland-China die voor de tweede helft van 2020 op de agenda staat, biedt de kans diverse zorgen aan te kaarten. De focus van deze veiligheidsdialoog ligt op wapenbeheersing, maar er zal ook gesproken worden o.a. over cyber en contraterrorisme.

Waarden en mensenrechten

Het kabinet heeft veel inspanningen geleverd op het gebied van mensenrechten. Helaas hebben deze acties geen duidelijk resultaat: de mensenrechtensituatie in China verslechtert eerder dan dat deze verbetert, al zien we m.b.t. Xinjiang en individuele MR-verdedigers enige beweging.

5.1.2a

Aandacht voor mensenrechten in derde landen, waaronder NL, wordt urgenter

5.1.2a

5.1.2a

5.1.2e

5.1.1b

5.1.1b

5.1.1b

Intimidatie door China van in NL wonende Oeigoeren is bij de Chinese autoriteiten opgebracht en in EU-verband wordt conform motie Koopmans gelobbyd voor een gezamenlijke EU-aanpak m.b.t. intimidatie van EU-burgers.

Op het mensenrechtendossier is de rol van de Kamer relevant. De aanhoudende druk van de Kamer om te laten zien wat NL doet op het gebied van mensenrechten zorgt voor focus op zichtbare acties.

Dit heeft als risico dat minder direct zichtbare processen van langere adem te weinig aandacht krijgen

5.1.2a

5.1.2a

Nu naar verwachting capaciteitsproblemen nog in 2020 worden opgelost (een van de twee openstaande vacatures op dit gebied is intussen vervuld) kan hier naar verwachting een extra slag op worden gemaakt.

Energie, klimaat, grondstoffen

Op het gebied van energie en klimaat leek er vanuit China al weinig animo te zijn (muv klimaatadaptatie, logistiek) en het is onwaarschijnlijk dat de Chinese houding t.a.v. deze dossiers in economisch moeilijke tijden verandert. Duurzaamheidsmaatregelen hebben immers mogelijk een negatieve impact op China's economische groei.

Op het gebied van energie is afgesproken om China beter te betrekken bij multilaterale energiefora (IRENA, IAE, ECT). China lijkt niet erg geïnteresseerd in deelname en daarom blijven verdere stappen lastig. NL en andere spelers willen China allereerst bij het *Energy Charter Treaty* betrekken, waar het nu slechts waarnemer is. Op het gebied van duurzame energie en circulaire energie ondersteunt de overheid het NLse bedrijfsleven op het gebied van waterstof, smart&green shipping, chemische recycling van plastic en recycling van bouwafval.

Op het gebied van klimaat focust NL op het verhogen van China's Nationaal Bepaalde Bijdrage (NDC). NL heeft China op bilaterale en multilaterale (COP, AVVN, etc.) bijeenkomsten al dan niet met anderen aangesproken en de EU heeft expertworkshops gehouden met als doel specifieke samenwerking op te zetten. Er is tot op heden echter weinig beweging aan Chinese zijde. Verder is het (in staat stellen van) bevordering van China's offshore windenergiesector belangrijk. Dit loopt grotendeels via de RVO.

5.1.2i

5.1.2i De samenwerking tussen NL en China op het gebied van klimaatadaptatie verloopt positief, wordt ingekaderd door een recent statement en vooral vormgegeven via het door NL opgezette Global Center on Adaptation. Samenwerking verloopt ook positief in de logistieke sector (o.a. spoor) en in de verduurzaming van transport, al is de beïnvloedingsmogelijkheid voor NL beperkt.

Het thema grondstoffen is geopolitiek geworden en staat internationaal hoog op de agenda. Dichter bij huis focust EZK op circulair hergebruik om NL minder afhankelijk te maken van grondstoffen uit China. Er loopt een onderzoek naar afhankelijkheden in waardenketens. De eerste fase van dit onderzoek (bouw basismodel grondstoffenscanner) is inmiddels afgerond. BZ bekijkt of OS-middelen kunnen worden ingezet om mijnen aan te passen aan OESO-richtlijnen waardoor verantwoord geproduceerd wordt. Ook via het *European Partnership for Responsible Minerals* zet BZ hierop in.

Ontwikkelingssamenwerking en China in Afrika

COVID19 en China's 'mondkapjesdiplomatie' (incl levering van medische apparatuur) hebben bijgedragen aan een positiever beeld van China in Afrika. Afrikaanse regeringen lijken veelal de successen van China bij de bestrijding van de pandemie te erkennen en lijken zich bewust van de noodzaak om wereldwijd samen te werken, bijvoorbeeld voor het bemachtigen van een vaccin. De impact van toenemende discriminatie van Afrikanen in China als gevolg van COVID19 lijkt beperkt. NL zet zich intussen via de EU/Team Europe in voor 'Building Back Better'. Tevens heeft Nederland in april 111 miljoen op de eigen BHOS begroting en deze zomer 500 miljoen beschikbaar gesteld om ontwikkelingslanden te helpen in de strijd tegen de gevolgen van COVID19.

Om bredere bewustwording te creëren m.b.t. de invloed van China in Afrika is onderzoek gedaan en hebben bewustwordingsactiviteiten plaatsgevonden. BZ zet erop in om de kennis op China's aanwezigheid in Afrika blijvend te vergroten. Het formuleren van concrete handelingsperspectieven blijft daarbij onze grootste uitdaging.

De NLse inzet is vooral Europees en daarmee een proces van de lange adem. NL heeft inbreng geleverd voor de EU-Afrikastrategie (opdat die ook rekening houdt met geopolitiek en een basis kan vormen voor een beter EU-narratief in Afrika, waar de EU meer geld uitgeeft dan China maar een slechter imago lijkt te hebben). Ook denkt NL mee over een betere OS-architectuur en -instrumenten (zodat de EU competitiever kan worden t.o.v. China, bijvoorbeeld door snellere beslissingen). De

Chinese inzet is – ook wat betreft OS – vooral bilateraal. Het is daarom moeilijk om in Afrikaanse landen tot (constructieve) werkverhoudingen met China te komen.

De NLse inzet binnen de IFI's en multilaterale instellingen richt zich 5.1.2a
o.a. op hoge standaarden en duurzaam leenbeleid. De rol van China in de Club van Parijs (schuldhoudbaarheid) heeft nog steeds aandacht nodig en hetzelfde geldt voor China als ontvanger van leningen van IFI's, al worden op dat laatste gebied ook successen geboekt (renteopslag voor leningen aan rijkere middeninkomenslanden binnen de Wereldbank). China heeft zich als lid van de G20 gecommitteerd aan het recent overeengekomen betalingsmoratorium voor officiële bilaterale schuldenbetalingen. Tot op heden heeft China deze afspraak gedeeltelijk gehonoreerd. 5.1.2a

5.1.2a

5.1.2a

5.1.2a Nederland benadrukt in verschillende gremia het belang van schuldentransparantie en zet in op volledige Chinese participatie in het DSSI, ook met het oog op een eventueel vervolgtraject

NL zet in op connectiviteit via een coördinator/speciaal gezant voor connectiviteit (BZ) en een connectiviteitscoördinator (IenW). Doel is om samen met 5.1.2e op het gebied van connectiviteit binnen de EU te zorgen voor duurzame verbindingen tussen de EU en Azië, met daarbij aandacht voor risico's en voor (economische) kansen voor Nederland als toegangspoort tot Europa. Door de Chinese inzet op het bepalen van internationale digitale normen en standaarden en de aanleg van Chinese digitale infrastructuur – ook in Afrika – kan de digitale BHOS agenda en inzet op digitale connectiviteit op relatief korte termijn voor de EU en NL belangrijker worden.

Het multilaterale stelsel

De invloed van China binnen het multilaterale systeem groeit en zet het systeem onder druk. Nederland werkt nauw samen met bondgenoten om het multilateralisme te versterken en NLse belangen te verdedigen.

Om het multilaterale systeem te versterken is het – naast samenwerking met bondgenoten – ook van belang dat China gebruik maakt van het multilaterale systeem. Mede daarom werkt Nederland waar relevant en nuttig samen met China op multilateraal gebied, bijvoorbeeld op het gebied van SDG's en m.b.t. het vinden van een noodoplossing nu het 'appellate body' van de WTO niet meer operationeel is. Op IMVO-gebied wordt op positieve manier samengewerkt op het bevorderen van *responsible business conduct* (RBC) volgens OESO-normen. Samenwerking blijkt een breed begrip, soms gaat het meer om onderhandelingen over bijvoorbeeld kwaliteit en duurzaamheid van infrastructuur.

NL verdedigt samen met bondgenoten zijn belangen. Een voorbeeld is het weren van ongewenst Chinees taalgebruik (dat bijv. de mensenrechten afzwakt) uit VN-teksten. 5.1.2a

5.1.2a

Samenwerking binnen Europa

Het besef dat het behoud van EU-eenheid ten aanzien van China cruciaal is, lijkt onder lidstaten te zijn gegroeid sinds de EU-Chinatop in 2019. Sinds 2019 staat de voorbereiding van toppen meer dan vroeger in het teken van het bepalen van een coherente en krachtige EU-lijn, wat in lijn is met de NL inzet. Het besef van het belang van EU-eenheid lijkt door Covid-19 te zijn versterkt. Het is zaak dat momentum te behouden. Alleen dan kan de EU daadwerkelijk *leverage* richting China creëren en een speler ipv een speelveld zijn.

5.1.2a

Door Covid-19 heeft het 'EU-China jaar 2020' anders vormgekegen dan gepland. Ipv twee grote 'fysieke' toppen hebben een virtuele EU-China top (22 juni) en een Leader's VTC (VZ EC, VZ ER, EU-VZ Merkel en president Xi) plaatsgevonden. De speciale EU-China top waarbij de regeringsleiders van de EU-lidstaten zouden aansluiten is naar een later moment verplaatst (waarschijnlijk 2021).

De EU-China top in 2019 is voorbesproken door de ER. Het kabinet streeft ernaar dat ook bij toekomstige toppen te doen. Op die manier kan de NL se positie ook efficiënt riiksbreed worden voorbereid, inclusief via de China taskforce/ICB..

5.1.2a

5.1.2a

Nieuwe structuren en samenwerkingsverbanden

Er is een interdepartementale China taskforce opgezet. Deze komt zowel op werkniveau als op directeursniveau bijeen. Op werkniveau gebeurt dit 1x per maand en in COVID tijd virtueel. De frequentie van het interdepartementaal directeurenoverleg is opgeschroefd naar eens per kwartaal. De diensten en ambassade Peking maken deel uit van deze taskforce. Waar voorheen interdepartementaal via het ICB vooral informatie werd uitgewisseld, wordt binnen de taskforce ingezet op gezamenlijke *deliverables* (bijvoorbeeld actielijst en stand van zaken Chinanotitie, checklist inkomende bezoeken, inventarisatie en analyse MoU's zodat hier in de toekomst strategischer mee omgegaan kan worden, vaststelling kennisbehoefte t.b.v. kennisnetwerk, gemeenschappelijke agenda 2020 met o.a. inkomende en uitgaande bezoeken, gezamenlijke voorbespreking EU-Chinatoppen).

5.1.1b

5.1.1b

Het uitgangspunt voor het China kennisnetwerk is de kennisbehoefte bij de Rijksoverheid. Met verschillende activiteiten gericht op het vergroten van de bewustwording en kennisopbouw probeert het Kennisnetwerk daarin te voorzien. Thematische sessies met denktanks uit het buitenland (ASPI-Australië) vergroten bijv. het gezamenlijk begrip van de kansen en risico's die gepaard gaan met technologieoverdracht.

Daarnaast wil het China Kennisnetwerk bijdragen aan de vereiste integrale benadering door interdepartementaal gedragen onderzoek waarvoor actieve input wordt gevraagd van de China Taskforce. Dit heeft geleid tot een breed scala aan onderzoeken: 1. Beïnvloeding van de Chinese diaspora, 2. Kritieke Grondstoffen, 3a. Beïnvloeding van de mondiale standaardsetting op het gebied van cyber, 3b. Beïnvloeding mondiale standaardsetting op het gebied van kritieke grondstoffen, 4. Strategisch NL/Europees narratief en 5. Chinese kennis over en Nederlandse afhankelijkheid met betrekking tot I Hi-tech en Hi-tech equipment en II Biomedische wetenschappen en medicijnontwikkeling en mogelijke samenwerking in die domeinen in het kader van het Chinese MIC2025-programma. Van de meeste onderzoeken wordt publicatie voorzien begin 2021. Het Kennisnetwerk wil de aanwezige kennis binnen zowel het beleidsveld (de ministeries) als het kennisveld (universiteiten, hogescholen, denktanks) bijeenbrengen en benutten. Met langzaam groeiend overzicht op de kennistracten aan de kant van de overheid verschuift de aandacht zich deels naar de aansluiting vanuit kennisinstellingen en denktanks en de vraag of de daar aanwezige capaciteit versterkt moet worden (bijv. uitbreiden mogelijkheden taaltraining, opleiden jonge onderzoekers).

In september wordt gestart met een marktverkenning voor het uitvoerend secretariaat van het China Kennisnetwerk wat in januari 2021 van start moet gaan. De inhoudelijke aansturing van dit secretariaat blijft, gezien het uitgangspunt van de kennisbehoefte bij de rijksambtenaar, belegd bij de Coördinator China Kennisnetwerk Rijksoverheid. Deze functie wordt belegd bij het ministerie van Buitenlandse Zaken maar is het aanspreekpunt en de coördinator van het China Kennisnetwerk en het daarbij horende secretariaat voor de hele Rijksoverheid.

Samenwerking tussen de rijksoverheid en verschillende spelers in de bilaterale relatie met China

De samenwerking tussen de rijksoverheid en verschillende spelers in de bilaterale relatie met China is geïntensiveerd naar aanleiding van de Chinanotitie.

Kennisinstellingen kijken deels naar de overheid voor nadere kaderstelling, bijvoorbeeld in de vorm van een nieuwe Kennisregeling. Knelpunt daarbij is dat het complexe materie is waarbij verschillende

5.1.1b

departementen betrokken zijn en waarbij eigenaarschap niet altijd even duidelijk is. Lokale overheden en bedrijven worden in toenemende mate geconfronteerd met politieke afwegingen, bijvoorbeeld op het gebied van mensenrechten. Op het gebied van bewustwording werken het China Kennisnetwerk, het Visitors Office i.o. en de VNG nauw samen om vorm te geven aan een gestroomlijnde, duidelijke informatievoorziening vanuit één punt. Bekeken wordt of deze dienstverlening verbreed kan worden naar andere partijen zoals kennisinstellingen.

5.1.1b

5.1.1b

In de grote, steeds rijkere Chinese markten groeit de interesse in Westerse cultuur. Nederland ondersteunt daarom presentaties en samenwerking op het gebied van kunsten, erfgoed en vormgeving in China (zie: Beleidskader Internationaal Cultuurbeleid 2021-2024), wat bovendien het imago van Nederland kan versterken en vertrouwen bevorderen. Of dat laatste altijd lukt is de vraag: beperkingen van artistieke vrijheid, een behoudend visaregime en andere struikelblokken in de culturele relatie wijzen op een zekere argwaan aan de zijde van de CCP. Omgekeerd liggen in Nederland de Chinese Confuciusinstituten onder vuur, vanwege vermeende beïnvloeding, via hun taal- en cultuuronderwijs. Inzet van het kabinet is daarom het bewustzijn onder docenten en scholen over China te verhogen en hun kennispositie te verbeteren.

5.1.2e

From: DAO-RSVP

Sent: dinsdag 19 februari 2019 15:01

To: '5.1.2e'@minocw.nl' <5.1.2e@minocw.nl>; 5.1.2e
<5.1.2e@minbuza.nl>; '5.1.2e'@minienm.nl' <5.1.2e@minienm.nl>; 5.1.2e,
5.1.2e <5.1.2e@minbuza.nl>; '5.1.2e'@minez.nl' <5.1.2e@minez.nl>;
'5.1.2e'@minfin.nl' <5.1.2e@minfin.nl>; '5.1.2e'@minez.nl' <5.1.2e@minez.nl>; 5.1.2e
5.1.2e, 5.1.2e@minbuza.nl>; '5.1.2e'@mindef.nl'
<5.1.2e@mindef.nl>; '5.1.2e'@rvo.nl' <5.1.2e@rvo.nl>; 5.1.2e,
5.1.2e <5.1.2e@minbuza.nl>; '5.1.2e'@minbzk.nl' <5.1.2e@minbzk.nl>;
'5.1.2e'@rvo.nl' <5.1.2e@rvo.nl>; '5.1.2e'@minvws.nl'
<5.1.2e@minvws.nl>; '5.1.2e'@minszw.nl' <5.1.2e@minszw.nl>; '5.1.2e'@minez.nl'
<5.1.2e@minez.nl>; '5.1.2e'@minez.nl' <5.1.2e@minez.nl>; '5.1.2e'@minvenj.nl'
<5.1.2e@minvenj.nl>; '5.1.2e'@minaz.nl' <5.1.2e@minaz.nl>; 5.1.2e
5.1.2e <5.1.2e@minbuza.nl>; '5.1.2e'@mindef.nl' <5.1.2e@mindef.nl>;
'5.1.2e'@minbzk.nl' <5.1.2e@minbzk.nl>; '5.1.2e'@minez.nl'
<5.1.2e@minez.nl>; '5.1.2e'@mindef.nl' <5.1.2e@mindef.nl>; 5.1.2e, 5.1.2e
<5.1.2e>; 5.1.2e <5.1.2e@minbuza.nl>; 5.1.2e
<5.1.2e@minbuza.nl>
Cc: 5.1.2e <5.1.2e@minbuza.nl>; 5.1.2e <5.1.2e@minbuza.nl>

Subject: 8 maart 2019: Overleg implementatie Chinastrategie en financiële gevolgen

Beste collega's,

Tijdens het overleg over de Chinastrategie van 25 januari jl. is gesproken over het indienen van financiële claims die uit de strategie voortvloeien. Het gaat hierbij o.a. om de extra middelen en capaciteit die nodig zijn voor een interdepartementale taskforce en een meerjarig kennisnetwerk.

Graag nodig ik jullie uit voor een overleg op vrijdag 8 maart van 14:00-16:00 (locatie Rijnstraat 8, zaal X406) om deze claims – en de plannen die daaraan ten grondslag liggen – nader te bespreken. Bij die gelegenheid wil ik vooral verzamelen welke kennisbehoeften er bij jullie bestaan, die we in een nog vorm te geven “meerjarig kennisnetwerk” zouden kunnen onderbrengen. Ook wil ik dan nader spreken over de mogelijke vormen van dat kennisnetwerk zelf.

Graag even aanwezigheid doorgeven via: 5.1.2e@minbuza.nl.

Tot slot, voor de ‘Maartbrief’ (t.b.v. de voorjaarsbegroting) heeft Buitenlandse Zaken de onderstaande tekst opgesteld. De grijs gearceerde passage kan tevens voor jullie eigen Maartbrieven worden gebruikt.

QUOTE

5.1.2i

UNQUOTE

Hartelijke groeten,

5.1.2e

DE RELATIE MET CHINA TIJDENS DE COVID19 PANDEMIE

1. Wat zien we gebeuren?

Hieronder staan een aantal observaties die onze huidige relatie met China kleuren. Het gaat, op een enkele uitzondering na, om bestaande situaties en ontwikkelingen die tijdens de pandemie voortduren, nadrukkelijker aan het licht komen en/of zich versnellen of verdiepen.

- 5.1.2a
- 5.1.2a
- Implicaties van afhankelijkheid van China op medisch gebied (beschermingsmiddelen, beademingsapparatuur, medicijnen) zijn voor NL en anderen

5.1.2a

 duidelijk geworden. Dat een dergelijke strategische afhankelijkheid op veel meer gebieden bestaat is ook duidelijk; hoe daarmee om te gaan is onderwerp van discussie binnen o.a. NL en de EU. Tegelijkertijd mogelijkheden voor verdere samenwerking met Aziatische partners, bijv. belangstelling van landen uit Zuidoost Azië om mee te doen aan de EU-vaccinatie alliantie.
- Vanwege eenzijdige afhankelijkheid van toerisme worden de Caribische Landen van het Koninkrijk hard getroffen door COVID19. China heeft de Landen rechtstreeks benaderd met het aanbod om hulpmiddelen en expertise te leveren. Dit kan de banden tussen China en de Landen verstevigen

5.1.2a
- Terwijl de westerse wereld in crisismodus zit, en EU-lidstaten afhankelijkheden van China voelen, voert China de druk op een aantal dossiers op, waaronder Hongkong (veiligheidswet) en de Zuid Chinese Zee.
- Er bestaat een risico dat bedrijven in nood door China opgekocht worden.
- 5.1.2a
- China

5.1.2a

 politieke doeleinden. Op 19/6 zijn twee Canadezen aangeklaagd op verdenking van spionage (gearresteerd kort nadat Canada CFO Huawei aangehouden had n.a.v. uitleveringsverzoek VS)
- 5.1.2a
- Objectieve informatie over wat er in China gebeurt en is gebeurd wordt belangrijker, maar het verkrijgen ervan ingewikkelder.
- Anti-China sentiment neemt toe (nu net zo groot als in 1989, ten tijde van Tiananmen). Dit is niet alleen een probleem voor China, maar ook voor hen die de relatie met China werkbaar willen houden om het risico op escalatie te verminderen. Hoe de balans te bewaren en overreactie te vermijden?
- 5.1.1b

5.1.1b

 Australië meldt op 19/6 dat het getroffen is door een grote, goed opgezette cyberaanval 'zo goed georganiseerd en zo grootschalig dat er een machtig land achter moet zitten'.
- Vergaande maatregelen om het virus onder controle te krijgen en te houden zetten mensenrechten verder onder druk, in China maar ook elders (bijv. apps waarvan privacy slecht geregeld is). Risico dat maatregelen na afloop van de crisis niet teruggedraaid worden.
- De klimaat dialoog met China is vooralsnog ondergesneeuwd; de aankomende economische crisis zal dit debat waarschijnlijk niet bevorderen, al is er misschien ook nog een kans om deze crisis te gebruiken om groene wederopbouw te stimuleren ("building back better"). Hoe kan de EU/NL dit concreet maken in de samenwerking met China?

- Op OS-gebied zijn er grote zorgen over de impact van COVID19 op mensen in ontwikkelingslanden, op schuldenposities en op de voortgang van de SDGs. De verwachte economische recessie heeft potentieel grote gevolgen voor het ODA-budget en programmering, terwijl een bewustere Europese inzet in Afrika nodig is om de groeiende Chinese invloed te balanceren en onhoudbare schuldenlasten tegen te gaan.

5.1.2a

2. Uitwerking: strategische afhankelijkheden

De COVID-19 crisis, die kwetsbaarheden van mondiale waardenketens blootlegde, zette het onderwerp "strategische autonomie" (t.a.v. China) prominent op de agenda, in zowel de EU als in Nederland zelf. Om verdere invulling te geven aan het begrip strategische autonomie wordt via diverse trajecten geanalyseerd waar Europese en Nederlandse waardenketens kwetsbaar zijn, en hoe deze kwetsbaarheden op een proportionele wijze kunnen worden geadresseerd.

Uitgangspunten:

5.1.1b

Wat loopt er al:

Interdepartementale landenneutrale trajecten die ook op China van toepassing zijn:

- *Politieke vijfhoek:* BZ coördineert in opdracht van de Vijfhoek een project met vijf andere ministeries om kwetsbaarheden in de leveringsketens voor kritieke goederen in kaart te brengen en oplossingsrichtingen te schetsen. Aanleiding waren verstoringen in de leveringsketens tijdens de COVID19-uitbraak.
- *Traject rond kennisregeling.*

5.1.1b

5.1.1b

5.1.2a

- *Afwegingskader economische veiligheid* (NCTV, EZK, BZ)

Europees: (o.a.) traject HCEU, EU industriestrategie, farmaceutische strategie.

Moties en kamerstukken in de maak

- Motie Marijnissen/Heerma: versterking/uitbreiding productie geneesmiddelen in NL/EU (VWS)
- Motie-Amhaouch/Wiersma: randvoorwaarden maakindustrie 2.0 + extra vragen (EZK)
- Motie Amhaouch/Palland over steun en investeringen maakindustrie (EZK)
- Motie Heerma over SER advies versterking maakindustrie via reshoring (EZK)

3. Discussievragen directeurenoverleg

- a) Zijn de hierboven beschreven ontwikkelingen herkenbaar? Zijn er relevante ontwikkelingen die we over het hoofd zien?
- b) Zouden deze ontwikkelingen tot (nieuwe) (beleids)acties op korte termijn en/of tot snellere uitvoering van bepaalde acties uit de China notitie moeten leiden? Wie gaat hiervoor zorgen?
- c) Welke actiepunten volgen uit de strategische afhankelijkhedendiscussie en zijn die voldoende belegd?

AANDACHTSPUNTEN

Capaciteit

In de HGIS zijn middelen beschikbaar gesteld voor verschillende nieuwe functies om de China notitie uit te voeren. Het bleek lastig deze te vervullen en dat heeft impact gehad op de uitvoering van de China notitie. Genoemde functies zijn nu grotendeels vervuld. Daarmee is de capaciteit gegroeid, maar de werklast neemt op een aantal gebieden nog steeds toe.

Inspanningen leiden niet per se tot resultaat

Op een aantal onderwerpen ondernemen we nadrukkelijk actie en spreken we China 5.1.2a aan, zonder dat dit tot duidelijke resultaten leidt. Denk aan mensenrechten: ondanks onze indrukwekkende actielijst blijft de mensenrechtensituatie in China zorgelijk. Ook op onderdelen van het klimaat- en economisch dossier blijven knelpunten bestaan. 5.1.2a

5.1.2a

Geïntegreerd beleid

5.1.2i

Landenneutraal beleid & aandacht voor China

5.1.1b

Communicatie over China-beleid

M.b.t. de communicatie naar buiten toe bestaan soms verschillende belangen. Hoe kunnen we deze zo inrichten dat we enerzijds NL stakeholders en parlement goed informeren over de uitdagingen waar China ons voor stelt en wat we daaraan doen, en anderzijds voorkomen dat dit tot een voor ons onwenselijke tegenreactie van China leidt?

Verweving van ons China en VS beleid steeds duidelijker

Op het wereldtoneel drijven China en de VS steeds verder uit elkaar. COVID-19 heeft die trend versterkt. Het is onwaarschijnlijk dat de relatie tussen beide grootmachten in aanloop naar de Amerikaanse verkiezingen zal verbeteren, en daarna zal de VS inzet op China naar alle waarschijnlijkheid hetzelfde blijven 5.1.2a

5.1.2a

5.1.2a

5.1.2a

Samenwerking binnen de China taskforce/ICB wordt gehinderd door technische uitdagingen

5.1.1b

From: 5.1.2e
To: 5.1.2e; 5.1.2e@minocw.nl; 5.1.2e; 5.1.2e@minienm.nl; 5.1.2e; 5.1.2e@minez.nl; 5.1.2e@minfin.nl; 5.1.2e@minez.nl; 5.1.2e; 5.1.2e@mindef.nl; 5.1.2e@rvo.nl; 5.1.2e; 5.1.2e@minvenj.nl; 5.1.2e@minbzk.nl; 5.1.2e@minaz.nl; 5.1.2e@rvo.nl; 5.1.2e@mindef.nl; 5.1.2e@minbzk.nl; 5.1.2e@minez.nl; 5.1.2e@mindef.nl
Cc: 5.1.2e; 5.1.2e@minvws.nl; 5.1.2e@minminszw.nl; 5.1.2e@minbzk.nl; 5.1.2e@minez.nl; 5.1.2e@minez.nl; 5.1.2e; 5.1.2e; 5.1.2e
Subject: Stukken Groot China Overleg
Date: woensdag 23 januari 2019 11:47:47

Beste collega's,

Het Groot China Overleg komt in zicht!

Excuses dat ik – onder andere vanwege technische problemen met de samenwerkingsruimte – deze mail wat later stuur dan voorzien. Je kunt via deze [link](#) de volgende documenten vinden:

Het document 'Nederland-China: kaders voor nieuwe verhoudingen'

Een samenvatting hiervan

De agenda van het Groot China Overleg

Voor de zekerheid kopieer ik hieronder de link ook:

<https://samenwerkruimten.rijksweb.nl/teamsites/hetgrootchinaoverleg25012019/Default.aspx>

Ons idee is om aan het werkdocument later een interne bijlage toe te voegen met verdere uitwerking van de handelingsperspectieven.

Mocht je problemen hebben om op de samenwerkingsruimte te komen, dan kan 5.1.2e in cc je helpen. Je krijgt van hem een aparte uitnodiging die je toegang tot de site geeft; tot die tijd werkt bovenstaande link niet.

Ik zie er naar uit vrijdag met jullie over China te discussiëren.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Van: 5.1.2e <5.1.2e@minbuza.nl>

Verzonden: maandag 17 december 2018 12:42

Onderwerp: 25 januari: Groot China Overleg in kader China strategie

Beste collega's,

Zoals jullie ongetwijfeld weten, zijn we als Rijksoverheid bezig met een China strategie. Aan de basis hiervan stond het Groot China Overleg dat we op 22 mei jl. hielden met een groot deel van jullie. Nu we een stap verder zijn in de strategie, zouden we je graag uitnodigen voor een **nieuw Groot China Overleg, en wel op 25 januari 2019, tussen 14-17 uur**, op BZ (zaal X406), Rijnstraat 8, met aansluitend de mogelijkheid om met een drankje na te praten.

Op dat moment zal er een draft strategie zijn, die jullie van tevoren toe zal gaan en die als basis

voor de discussie kan dienen.

Ik hoop dat je hierbij aanwezig kunt zijn en inventariseer graag de komende dagen met hoeveel we zouden zijn.

Ik zie jullie reactie met interesse tegemoet.

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

.....

5.1.2e

5.1.2e

Directie Azië en Oceanië / Asia and Oceania Department

Ministerie van Buitenlandse Zaken / Ministry of Foreign Affairs

Rijnstraat 8 | 2515 XP | Den Haag

Postbus / P.O. Box 20061 | 2500 EB | Den Haag / The Hague | The Netherlands

T +31 70 348 5.1.2e

M +31 6 5.1.2e

www.rijksoverheid.nl / www.government.nl

Like us on [Facebook](#) or follow us on [Twitter](#)

INTERDEPARTEMENTAAL DIRECTEURENOVERLEG CHINA

21 februari 2020

9:00 – 10:30 uur

Buitenlandse Zaken, Rijnstraat 8, zaal X406

NB: Mocht u niet binnen kunnen, dan kunt u bij de receptie naar

5.1.2e

 vragen

AGENDA

9:00 uur **Welkom en introductie**

Bijlage 1:

- Verslag directeurenoverleg 8 november

9:05 **Stand van Zaken China Notitie**

(vaststellen, akkoord extra slag 'oranje' actiepunten, discussie aandachtspunten)

Bijlage 2, 3, 4:

- Stand van zaken China notitie (samenvatting)
- Stand van zaken China notitie (werkdokument)
- Aandachtspunten

9:55 **Deliverables EU-toppen en bezoek MP** *(informatie)*

Bijlage 5:

- Overzicht EU-China top

10:10 **Connectivity** *(informatie)*

10:20 **AOB** *(informatie)*

- Inclusief vaststelling rijksinterne checklist inkomende bezoeken (is al vastgesteld in ICB)

Bijlage 6:

- Checklist inkomende bezoeken

Conceptverslag interdepartementaal directeurenoverleg China

8 november 2019

Aanwezig: OCW, VWS, BZ, EZK, LNV, JenV, NCTV, DEF, FIN, BZK, RVO, IenW

Welkom en inleiding

- 5.1.2e van Buitenlandse Zaken blikt terug op debat China notitie, waarbij de nadruk op mensenrechten lag. Breed gedragen motie aangenomen om mensenrechtenhoofdstuk uit te werken. Minister Blok zal daar opvolging aangeven met een mensenrechtenbrief China die binnenkort (voor begrotingsbehandeling BZ) naar Tweede Kamer zal gaan. **Actie DAO:** rondsturen brief zodra deze uit is. Internationaal binnen Europa, maar bijv. ook vanuit Australië wel veel waardering voor de China-notitie. Zweden heeft intussen een vergelijkbaar beleidsdocument

5.1.2a

- 5.1.2e kennisnetwerk China 5.1.2e rapporteert over 5.1.2e eerste bevindingen bij de opbouw van het kennisnetwerk. Een van de uitdagingen is een goede balans te vinden tussen investeren in kennisontwikkeling en in bewustwording. De 5.1.2e is voornemens de deelnemers aan het directeurenoverleg individueel te bezoeken om meer zicht te krijgen op de strategische ideeën en wensen die er leven.

Actiepunten China notitie

- Goedkeuring actiepunten uit de China notitie en trekkers daarvan
- Afsproken wordt dat nog een laatste mogelijkheid wordt gegeven om puntjes op de i te zetten; daarna staat actiepuntenlijst vast.
- **Actie DAO:** actiepuntenlijst wordt nog een keer binnen ICB gecirculeerd. Op voorstel van VWS zal mogelijk actiepunt afhankelijkheid medicijnen worden toegevoegd. Actielijst wordt vervolgens aan directeuren toegestuurd.
- Verdiepingsthema: veiligheid
 - **NAVO**
5.1.2e Buitenlandse Zaken geeft een toelichting op ontwikkelingen binnen de NAVO, gevolgd door discussie.
Economische veiligheid
BZK geeft een toelichting op het onderwerp economische veiligheid, gevolgd door discussie.
 - **Beïnvloeding**
5.1.2e Buitenlandse Zaken, introduceert het onderwerp beïnvloeding, gevolgd door discussie. Verzoek om casussen te delen, bijv via ICB.

AOB

- Contacten van de Rijksoverheid met de Chinese ambassade

5.1.2e

5.1.2a

5.1.2a

5.1.2e

- 5.1.2e Buitenlandse Zaken, licht inventarisatie van MoUs toe en vraagt medewerking van aanwezige directeuren. Korte discussie over documenten die dan geïnterpreteerd worden: ook certificaten? Indien daar bredere missies en/of acties op volgen ja, indien zuiver technisch minder nodig.
- Mogelijke onderwerpen voor een volgend directeurenoverleg worden geïnterpreteerd: *Connectivity*, weglekken van kennis via universiteiten, kennisnetwerk, samenwerking/informatie-uitwisseling tussen ministeries.

From: DAO
To: 5.1.2e @minaz.nl; 5.1.2e; 5.1.2e; 5.1.2e; 5.1.2e/5.1.2e
5.1.2e; 5.1.2e; 5.1.2e @minbzk.nl; 5.1.2e @minbzk.nl;
5.1.2e @mindef.nl; 5.1.2e @minvws.nl; 5.1.2e @minienw.nl; 5.1.2e @mininv.nl;
5.1.2e @mininv.nl; 5.1.2e @rvo.nl; 5.1.2e @rvo.nl; 5.1.2e @MINSZW.NL;
5.1.2e @minjenv.nl; 5.1.2e @minvws.nl; 5.1.2e @minszw.nl; 5.1.2e
Cc: 5.1.2e; 5.1.2e @minszw.nl; 5.1.2e; Secr MT Leden; 5.1.2e
Subject: Directeurenoverleg China, vrijdag 25 september 9.00-10:30 uur
Date: dinsdag 22 september 2020 10:23:25
Attachments: Samenvatting stavaza China notitie voor directeurenoverleg september 2020.docx
Bespreekpunten directeurenoverleg China.docx

Beste deelnemers,

Hierbij sturen wij u namens 5.1.2e 5.1.2e de draft agenda voor het directeurenoverleg van 25 september en de bijbehorende stukken.

Draft agenda directeurenoverleg China

- (1) Welkom, korte terugblik op bezoek Chinese minister van Buitenlandse Zaken Wang Yi en update discussies op Europees niveau.
- (2) Bediscussiëren en vaststellen stand van zaken China notitie, inclusief bespreken van aandachtspunten (zie bijlagen)
- (3) Way forward:

Welke grote vraagstukken met een link naar China spelen op dit moment? Welke belangrijke trajecten, beslissingen en bijeenkomsten zijn tot het einde van het jaar te verwachten?

- (4) AOB

Met vriendelijke groet,

5.1.2e

Directie Azië en Oceanië / Asia and Oceania Department

Ministerie van Buitenlandse Zaken / Ministry of Foreign Affairs

Rijnstraat 8 | 2515 XP | Den Haag

Postbus / P.O. Box 20061 | 2500 EB | Den Haag / The Hague | The Netherlands

T +31 70 348 5.1.2e

www.rijksoverheid.nl / www.government.nl

Directeurenoverleg

Dinsdag 19 maart 2019

15.15 – 17.00

Rijnstraat 8, zaal X.405

Mocht u niet binnen kunnen, dan kunt u bij de receptie naar 5.1.2e vragen

- | | |
|-------|---|
| 15:15 | Welkom en inleiding <ul style="list-style-type: none">• Stand van zaken Chinanotitie en vervolgproces• Herschreven conclusie van de notitie• Financiële plaatje• Laatste ontwikkelingen op EU-niveau |
| 16:00 | Pauze |
| 16:05 | Rondvraag: <ul style="list-style-type: none">• Houding t.o.v. China binnen ministeries in het licht van de komende Chinanotitie, 'politieke temperatuur' |
| 16:45 | AOB |
| 17:00 | Afsluiting |

STAND VAN ZAKEN CHINA NOTITIE

Werkdocument

INLEIDING

Dit document beschrijft de stand van zaken van februari 2020 t.a.v. de actiepunten zoals geformuleerd in de China notitie. Het vormt een tussenstand voor een verwachte update aan de Kamer over de rijksbrede uitvoering van de China Notitie.

KLEUR

ACTIEPUNTEN

De betekenis van de kleuren van de actiepunten is als volgt: groen voor voldoende voortgang, oranje als er extra inzet vereist is en rood als er voor 15 mei geen voortgang verwacht wordt.

DUURZAME HANDEL EN INVESTERINGEN

1. VERSTERKEN EIGEN MARKT

Innovatie

- Via verschillende trajecten, nationaal en Europees, wordt ingezet op kennisontwikkeling en innovatie.
- Op nationaal terrein is het Missiegedreven Innovatiebeleid het belangrijkste instrument om ons innovatievermogen te stimuleren. Verdere maatregelen op nationaal terrein worden behandeld in de Groeibrief, die MEZK op 13 december 2019 naar de Kamer heeft gestuurd.
- Op Europees niveau gaat het onder andere om (de onderhandelingen over) het MFK en Horizon. Hierbij is in toenemende mate aandacht voor risico's van het weglekken van kennis door verschillende oorzaken. Daarnaast kijkt Nederland hoe Missiegedreven Innovatiebeleid op Europees niveau ingezet kan worden.
- ***Wat nog te doen / wat we kunnen doen:*** Verder uitwerken hoe Missiegedreven Innovatiebeleid zich vertaalt naar Europees niveau. Verder beïnvloeden van de Industriestrategie van de Europese Commissie.

Uitvoeren van een evenwichtig Europees industrie- en circulair grondstoffenbeleid met focus op ontwikkeling van sleuteltechnologieën en maatschappelijke transities in het kader van de SDGS (waaronder verduurzaming en digitalisering |)

- Ten aanzien van het industriebeleid heeft het kabinet in maart 2019 haar concurrentiekracht positie uitgebracht. De verdere uitwerking van hiervan zal zijn beslag moeten krijgen in de industriestrategie van de Europese Commissie, die in maart 2020 verwacht wordt.
- Binnen eerder genoemde kennis en innovatieprogramma's is speciale aandacht voor sleuteltechnologieën. Het missie gedreven innovatiebeleid legt uitdrukkelijk de link met maatschappelijke opgaven en transities (missies).
- ***Wat nog te doen / wat we kunnen doen:*** Inzetten op voorkomen van ketenrisico's als het gaat om grondstoffen;

EU blijft toonaangevend in het zetten van standaarden en werkt hierin nauw samen met gelijkgezinde landen

- Standaarden worden voor een groot deel door de markt, en het bedrijfsleven zelf, gezet door de uitrol van (nieuwe) producten en technologieën. Door bestending van de positie als kennis- en innovatie economie wordt bijgedragen aan het zetten van standaarden.
- Er zijn daarnaast verschillende (internationale) gremia waarin afspraken worden gemaakt op het gebied van standaarden. In veel gevallen gaat het om het bedrijfsleven zelf dat besluit om hieraan bij te dragen, en betreft dit geen overheidstaak.
- ***Wat nog te doen / wat we kunnen doen:*** Er zou meer geïnvesteerd kunnen worden onderlinge coördinatie tussen het bedrijfsleven, en tussen EU-lidstaten die de zitting nemen in deze gremia. Of dit haalbaar is, is nog niet onderzocht, gelet op het feit dat de discussie hierover in de kinderschoenen staat.

EU wordt koploper op het gebied van regulering en digitale platforms

- In mei 2019 is een Kamerbrief verstuurd met de beleidsinzet over mededinging en platforms (Kamerstuk 27 879, nr. 71). Uitgangspunt van de inzet is om de toepassing van de huidige mededingingsregels beter toe te spitsen op de digitale economie. Vanwege de verschillen tussen platforms, wordt geen generieke regelgeving voorgesteld.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:** Nederland loopt op dit moment voorop in Europa, en zal zich blijven inzetten voor meer slagkracht op Europees niveau.

2. VERGROTEN VAN TOEGANG TOT DE CHINESE MARKT

Afsluiten investeringsverdrag met China. Opnemen van bepalingen over het gelijk speelveld.

- Tijdens de EU-China top van april 2019 is afgesproken een ambitieus CAI afronden in 2020.
- De EU doelen zijn de huidige asymmetrie in markttoegang beëindigen en een gelijk speelveld bevorderen op de Chinese markt voor onze investeerders. Voor Kerst hebben China en EU nieuwe markttoegang biedingen gewisseld. In het nieuwe bod heeft

5.1.2a

•

5.1.2a

•

5.1.2a

•

5.1.2a

Aandacht voor toegang tot elkaars markten voor overheidsopdrachten, op basis van wederkerigheid en transparantie.

- In maart 2019 heeft de ER besloten de besprekingen over een voorstel voor een Europees International Procurement Instrument (IPI) te hervatten. Dat voorstel heeft als doel om derde landen die niet aangesloten zijn bij de WTO Overeenkomst inzake Overheidsopdrachten (GPA) ertoe te bewegen dat alsnog te doen of om met die derde landen een bilateraal handelsakkoord te sluiten waar overheidsopdrachten onderdeel van uit maken.
- Sindsdien vinden regelmatig bijeenkomsten daarover plaats in de Working Party on Trade Questions. Op dit moment worden verschillende alternatieven op verschillende onderdelen van het voorstel onderzocht en besproken om tot een zo breed mogelijk gedragen voorstel te kunnen komen.

•

5.1.2a

- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:** Met een aantal gelijkgezinde landen wordt zo veel mogelijk gezamenlijk in WPTQ opgetreden. Daadwerkelijke tekstuele onderhandelingen moeten nog beginnen.

Opstellen van een meerjarige marktbewerkingsstrategie voor China (met focus op topsectoren, sleuteltechnologieën, en SDGs)

- Het Internationaal Strategisch Overleg stelt meerjarige marktbewerkingsstrategieën op voor de 9 strategische markten, dus ook voor China.
- De meerwaarde van deze strategie is dat zij private en publieke krachten bundelt.
- Het initiatief voor het schrijven van een dergelijke strategie ligt dan ook niet (uitsluitend) bij DGBEB, en de strategie wordt ook niet door DGBEB geschreven, al leveren we uiteraard input.
- Het is nog niet bekend wanneer het ISO aan de meerjarige marktbewerkingsstrategie voor China wil beginnen.
- Voor China liggen er al veel plannen: meerjarig planning van RVO, het Economisch Werkplan, en de Chinanotitie. Verwachting is dat de ISO strategie hier complementair aan zal zijn.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:** Met ISO overleggen wat de beste tijdslijn is voor een meerjarige marktbewerkingsstrategie voor China.

Postennetwerk in China ondersteunt Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen bij het betreden van de Chinese markt.

- Postennet in China ondersteunt actief Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen, samenwerking met RVO en DIO, maar ook in samenwerking met andere departementen en private stakeholders.
- In 2019 is het Economisch Werkplan voor 2020 vastgesteld, en daar wordt momenteel actief uitvoering aan gegeven.
- Voor ondersteuning door RVO, zie 'spelers in de bilaterale relatie'.

3. AANPAK ONEERLIJKE HANDELSPRAKTIJKEN

Internationale druk op China uitoefenen om oneerlijke handelspraktijken aan te pakken om zo China aan te sporen zich toe te voegen naar internationale spelregels via WTO, EU en i.s.m. gelijkgezinde landen

- Er wordt gezocht naar een datum voor de volgende EU-China werkgroep, om verder te spreken over onder meer de noodoplossing voor beroepsprocedures in handelsgeschillen (*multiparty interim arrangement, MIA*), China als ontwikkelingsland en aanscherping van de WTO-regels over industriële subsidies.
- Voorts zet de Europese Commissie in op het organiseren van een *high-level economic dialogue* in aanloop naar de EU-China top, die vervolgens eind maart zal plaatsvinden. Bij elk van deze contactmomenten is de inzet om knelpunten in de handelsbetrekkingen aan de kaak te stellen.

Steviger inzetten op WTO-geschillenbeslechting

- Nu het beroepslichaam van de WTO, het Appellate Body, sinds 10 december niet meer operationeel is, werkt de EU met 16 andere landen inclusief China aan een noodoplossing. Deze noodoplossing behelst dat zolang het Appellate Body geen beroepen kan behandelen, een panel van arbiters dit zal doen. De betrokken landen werken een tekst die de juridische basis vormt voor deze tijdelijke oplossing. Dit mechanisme stelt de deelnemers in staat

lopende zaken te laten behandelen. Dit geldt dan ook voor de lopende EU-zaak tegen China over gedwongen technologie-overdrachten, zie hieronder.

Gaten dichten in WTO-regels op terrein oneerlijke handelspraktijken

- 5.1.2a
-

Afbouwen status China als ontwikkelingsland binnen WTO en aanverwante fora

- De EU in dialoog met China over hervorming van de WTO. De kwestie van China's status als ontwikkelingsland is hier onderdeel van.
- Het is de inzet van de EU dat in lopende onderhandelingen, bijvoorbeeld over de uitfasering van visserijsubsidies,

5.1.2a

5.1.2a

 Het is de inzet om in juni 2020 afspraken over visserijsubsidies te presenteren.

Opbrengen van intellectuele eigendomsrechten in WTO en IPO

- De EU heeft een lopende WTO-zaak tegen China. Deze zaak betreft gedwongen technologie-overdrachten. De EU en China zijn in de fase van formele consultaties.
- Nederland blijft in relevante (multilaterale en Europese) overleggen en instanties schendingen aankaarten. Onder andere via handelsmissies, maar bijvoorbeeld ook in de EU-China toppen. Namaak/piraterij en inadequate bescherming bedrijfsgeheimen blijven echter een groot probleem. Recente hervormingen van regelgeving in China zijn een stap de goede kant op, de praktijk moet uitwijzen of daadwerkelijke verbetering gerealiseerd wordt.
- Bij missies naar China wordt in toenemende mate in de voorbereidende fase aandacht geschonken aan de rechten, plichten en valkuilen ten aanzien van IP.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:**

- 5.1.2i

China conformeren aan bestaande standaarden en normen, zoals OESO-standaarden met betrekking tot anti-corruptie, staatsbedrijven, maatschappelijk verantwoord ondernemen en Europese regelgeving op het gebied van data, privacy en productveiligheid NB: link met voorgaande punt

- 5.1.2a

5.1.2a
- Anti-corruptie: Helaas is de vooruitgang op dit terrein beperkt geweest. Sinds de goedkeuring van de eerste Global Relations-strategie in 2010, heeft de *Working Group on Bribery* (WGB) verklaard dat niet-aangesloten G20-landen, zoals China, aan te sporen toe te treden tot het OESO anti-omkopingsverdrag. Intussen hebben G20-leiders en de G20-anticorruptiewerkgroep zich ook publiekelijk verbonden tot een actievere samenwerking met de WGB om mogelijke toetreding te onderzoeken. Dit echter zonder concrete resultaten. China staat nu niet dichterbij de toetreding tot het verdrag dan voorheen. China

heeft de afgelopen jaren ook veel minder vaak deelgenomen aan WGB-vergaderingen en –evenementen.

- IMVO: Wat RBC betreft, hebben we al een paar jaar een zeer vruchtbare en praktische samenwerking met de Chinese stakeholders. Hoewel China zich formeel niet houdt aan de OESO-verklaring betreffende RBC, doen we praktisch werk met verschillende ministeries en brancheorganisaties om de implementatie van de OESO-normen te bevorderen, inclusief in de sectoren mineralen en kleding en schoenen. Dit omvat alles van gezamenlijke evenementen met beleidsmakers tot gezamenlijk onderzoek en samenwerking met de industrie en Chinese toeleveringsketens.

Chinese dumping adresseren in het G20 forum op staal. Multilaterale oplossing treffen voor verstoring wereldmarkt door overcapaciteit en dumping door China.

- Eind 2016 heeft de G20 het Global Forum on Steel Excess Capacity (GFSEC) opgericht om de mondiale staal overcapaciteit te adresseren.
- China, die voor het grootste deel de overcapaciteit veroorzaakt, is eind 2019 uit het forum gestapt.
- De andere leden hebben besloten het werk van het forum desondanks voort te zetten.
- Het doel is om dit onderwerp op de G20 agenda te houden. Zo wordt de druk op China om zijn staalproductie te verminderen, hoog gehouden.
- NL doet nu niets specifiek op het gebied van data en privacy met China (behalve aankaarten waar het mis gaat). Een overeenkomst op die gebieden lijkt nog een stap te ver.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:** De GFSEC-activiteiten steunen.

4. BESCHERMEN EIGEN MARKT

Verkennen in hoeverre aanpassingen van onderdelen van het EU-mededingings- en staatssteunkader kunnen leiden tot een gelijk spelveld.

- Het Nederlandse voorstel is om bedrijven met discriminatoire staatssteun en ongereguleerde monopolisten of oligopolisten uit derde landen te onderwerpen aan strenger toezicht, voor zover zij actief zijn op de interne markt, om te voorkomen dat zij door oneigenlijke voordelen potentieel versturende gedragingen kunnen vertonen op de interne markt.
- Het Nederlandse voorstel heeft als doel om - via aanpassing van de Europese mededingingswetgeving - handhavingsmaatregelen te kunnen treffen indien een onderneming uit een derde land door (1) overheidssteun (op inputfactoren) of (2) overwinsten door een ongereguleerde dominante machtspositie op de eigen markt op ongelijke voet met Europese ondernemingen, de mededinging op de interne markt verstoort, of dreigt te verstoren.
- **Wat kunnen we nog doen voor 15 mei:**

5.1.2a

5.1.2a

Nemen van EU handelsdefensieve maatregelen waar nodig, met aandacht voor de belangen van Europese producenten en gebruikers

- In 2017 en 2018 is het handelsdefensief instrumentarium van de Europese Unie verder aangescherpt.
- Waar sprake is van dumping of van niet marktconforme subsidies is de EU in staat om handelsdefensieve maatregelen te nemen. Elke maand vindt een handelsdefensief comité plaats in Brussel waar door de Raad wordt gestemd over mogelijke maatregelen. In het

algemeen waren er in 2018 in de EU 134 handelsdefensieve maatregelen in werking tegen derde landen

- Wat nog te doen / wat we kunnen doen: Nederland wil verder niet veel doen want we hebben vooral veel importeurs en minder producenten. Importeurs zijn afhankelijk van inputs.

Gelijk speelveld op EKV

- Hierbij wordt een tweesporenbeleid gevolgd
 - Eerste spoor: onderhandelingen in de International Working Group on Export Credits om derde landen te betrekken bij internationale afspraken over de ekv. Dit zullen flexibelere financiële voorwaarden zijn dan onder de huidige Arrangement on Official Supported Export Credits om zo deelname interessant te maken.
 - Doordat hierdoor ook landen als China zich zouden committeren aan internationale afspraken, zouden Nederlandse exporteurs op gelijker voet moeten kunnen concurreren.
 - Tweede spoor: tegelijkertijd onderhandelingen om de huidige Arrangement-voorwaarden te flexibiliseren (langs dezelfde lijnen als de onderhandelingen in de IWG). Indien IWG onderhandelingen niet tot resultaat leiden, kan op deze wijze bewerkstelligt worden dat onder gunstiger en flexibeler voorwaarden geconcurrereerd kan worden met exporteurs uit landen die zich niet aan de Arrangement committeren.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:** Onderhandelingen zijn ongoing. In IWG-verband verlopen deze moeizaam.

Capaciteit vrijmaken voor de aanpak van cyberspionage, waaronder I.E- schendingen vallen NB: laat andere vooral aanvullen!

- In EU-verband lopen er een aantal relevante cybersecurity-gerelateerde trajecten.
- In het kader van 5G-veiligheid heeft de Commissie op 29 januari jl. een EU toolbox gepubliceerd, waarin gemeenschappelijke maatregelen voor lidstaten zijn opgenomen die cybersecurity risico's van 5G netwerken zouden kunnen mitigeren.
- Het Commissie werkprogramma, eveneens op 29 januari jl. gepubliceerd, geeft ook aandacht aan cybersecurity. Hierin is aangekondigd dat in Q2 2020 een nieuwe "Security Union Strategy" zal uitkomen, waar het belang van cybersecurity zal worden benadrukt alsmede het versterken van kritieke infrastructuren.
- In Q4 is een herziening van de netwerk- en informatieveiligheid (NIB) richtlijn voorzien. Eveneens heeft Commissie Voorzitter Ursula von der Leyen aangekondigd een horizontale Cyber Unit op te zetten. Dit lijkt noodzakelijk gezien het feit dat cybersecurity onder veel verschillende Commissarissen valt.

5. ECONOMIE EN VEILIGHEID

Stroomlijnen en versterken van kennis- en informatievergaring t.a.v. China

- Aan de oprichting van een China Kennisnetwerk gericht op het versterken van het begrip van en de kennis over China, en het delen daarvan, wordt op dit moment gewerkt. Hierbij wordt nauw samengewerkt met juridisch en inkoopadviseurs.
- Inventarisatie van onderwerpen die spelen bij de verschillende ministeries grotendeels afgerond. Start gemaakt met samenbrengen van verschillende ministeries rondom specifieke onderwerpen, zoals bijv. e-commerce. Begin is gemaakt met stroomlijning en versterking van de gezamenlijke kennisbasis t.a.v. China.

- Voortdurende inventarisatie van lopende onderzoeken over China bij de verschillende ministeries. Doel 5.1.2e is ook voorkomen van duplicatie, stroomlijning van de onderzoeken en informatiedeling van de uitkomsten.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:** 1) Ontplooien van meer kennisgerichte activiteiten in aanloop naar een formele structuur. 2) Verder werken aan de institutionalisering van het Kennisnetwerk in een formele structuur.

Oprichten van informatie- en contactpunt dat zich bezighoudt met voorlichting aan bedrijven en bewustwording van risico's bij het zakendoen met China i.s.m. bedrijven, provincies en gemeenten

- RVO is momenteel bezig een informatiepunt op te zetten.
- Dit zal zorgen voor meer informatiedeling en afstemming tussen Rijksoverheid en lokale overheden en betere voorbereiding en begeleiding van het Nederlands bedrijfsleven dat richting China opereert.
- Voor het bedrijfsleven worden o.a. een Capability Building Programma (informerend bedrijfsleven op belangrijkste aspecten van het zakendoen met China) en Online Awareness Tool (onderneming kan toetsen of het voldoende is ingericht op het zakendoen in China) opgeleverd en uitgerond.
- Voor decentrale overheden worden een informatie- en contactpunt (t.b.v. structurele informatieuitwisseling) en een (registratie)systeem voor inkomende bezoeken ingericht.
- RVO ontwikkelt dit jaar capability programme voor bedrijven, om hen beter voor te bereiden op het zakendoen met China, en hen bewust te maken van de kansen en de risico's die daarmee verbonden zijn.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:** 1) De offerte van RVO voor uitvoering van bovenstaande activiteiten wordt momenteel bestudeerd. DIO zal reactie sturen. 2) Nadenken over hoe kennisinstellingen bediend kunnen worden bij hun vragen over samenwerking met China, inkomende bezoeken, etc.

5.1.1b

VREDE, VEILIGHEID EN STABILITEIT

Militaire ontwikkeling van China monitoren met bondgenoten NAVO en EU

- Ook in NAVO kader wordt onderkend dat de toenemende invloed van China en China's buitenlands beleid zowel kansen alsook uitdagingen bieden die door het bondgenootschap gezamenlijk het hoofd geboden moeten worden.

5.1.1b

NL beleid en ambitieniveau (op veiligheidsgebied) inbedden in NAVO en EU

- NL neemt actief deel aan onderhandelingen in NAVO en EU kader met als inzet een evenwichtige benadering tussen kansen en uitdagingen, zonder daarbij China in het frame van 'vijand' te plaatsen.

5.1.1b

Beoordelingskader voor vergunningen inzake de export van strategische en dual-use goederen evalueren en bezien of aanscherping noodzakelijk is.

- Interne evaluatie afgerond en richting opgesteld voor aanscherping beoordelingskader voor vergunningen inzake de export van strategische en dual-use goederen
- Vraag voor aanvullende informatie op dit moment uitgezet bij ketenpartners
- ***Wat we nog kunnen doen voor 15 mei: voorstel afronden en voorleggen aan Minister.***

5.1.1b

Verzamelen info Chinese invloed nationale veiligheid, o.a. beïnvloeding

- Informatie verzamelen, oa op het gebied van ongewenste buitenlandse inmenging, is onderdeel van de (bredere) aanpak statelijke dreigingen.

Info Chinese invloed op nationale veiligheid delen met relevante (rijks)ambtenaren

Informatie delen is onderdeel van de aanpak statelijke dreigingen. Via diverse overleggen op rijksniveau wordt informatie gedeeld. Ook met lokale overheid wordt informatie gedeeld.

Bewustwording creëren statelijke dreiging China bij relevante (externe) doelgroepen

- Bij verkennende gesprekken met relevante externe doelgroepen wordt doorlopend het adagium 'open waar het kan, beschermen waar het moet' naar voren gebracht.
- Afstemming tussen verschillende partijen die eveneens bewustwording willen bevorderen, heeft plaatsgevonden.

STAND VAN ZAKEN CHINA NOTITIE

- Vanuit NCTV zijn o.a. bewustwordingsdagen over statelijke dreigingen georganiseerd voor vitale aanbieders en lokale overheden.
- **Wat we nog kunnen doen voor 15 mei: organiseren bewustwordingsactiviteiten.**

Bewaken van toegang tot (grondstoffen voor) medicijnen

- Door de crisis in China is dit onderwerp actuelere dan ooit.
- Samen met de EU alsmede de WHO proberen we goed vinger aan de pols te houden en het gesprek hierover aan te gaan.
- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen voor 15 mei: Nauwlettend monitoren.**

Samenwerking statelijke dreiging China (info, bewustwording) via EU en gelijkgezinde partners

- Wordt opgepakt binnen de EU verkenning met de landen neutrale aanpak als uitgangspunt.

5.1.2a

- Het NL kennisnetwerk verkent mogelijke samenwerking met landen als Brussel en Zweden.
- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen voor 15 mei:**
 - De motie Koopmans e.a. (binnen de EU informatie uitwisselen en een front vormen t.a.v. intimidatie vanuit China van burgers in de EU) biedt extra stimulans om bewustwording te creëren over intimidatie van Oeigoeren en anderen in de EU.

5.1.2a

Aanspreken China op statelijke dreiging (eventueel via EU en gelijkgezinde partners)

5.1.2e

5.1.2h

- We informeren de Chinezen in algemene zin over bredere beleidsvoornemens op het gebied van economische veiligheid als hier vraag naar is.
- De EU heeft 5.1.2a bij verschillende gelegenheden namens de lidstaten de wens uitgesproken voor betere medewerking bij het tegengaan van kwaadwillende cyberactiviteiten. Van EU-zijde zijn daarbij onder meer zorgen over de toenemende IP-diefstal voor het voetlicht gebracht. Tezelfdertijd is door de Hoge Vertegenwoordiger een publieke verklaring uitgedaan waarin zij het belang van respect voor de *rules-based order* in het digitale domein benadrukt.
- **Wat we nog kunnen doen:**
- De hierboven beschreven motie Koopmans biedt, na uitvoering, de mogelijkheid om beïnvloeding/intimidatie breder aan te kaarten bij de Chinese overheid.

Samenwerking contraterorisme China multilateraal bespreken, oog voor MR

- Veiligheidsdialoog met China vindt eerste helft van 2020 plaats. CT tevens punt op de agenda.

(Algemeen) Maatregelen cyber in Internationale Cyber Strategie en NL Cyber Security Agenda

- Onder de Nederlandse Cybersecurity Agenda (NCSA) worden maatregelen genomen om de weerbaarheid te verhogen, onder andere om weerstand te bieden tegen schadelijke activiteiten van statelijke actoren.

5.1.1b

STAND VAN ZAKEN CHINA NOTITIE

Cyber: diplomatieke instrumenten (inclusief attributie) overwegen m.b.t. China

5.1.1b

(Algemeen) Maatregelen ter verdediging statelijke dreiging

Voortgangsbrief Tegengaan statelijke dreigingen verwacht eerste helft 2020

WAARDEN EN MENSENRECHTEN

MBT CHINA BLIJVEN INZETTEN OP MENSENRECHTEN EN INT. RECHTSORDE

M.b.t. China: waarden inclusief MR en int. rechtsorde actief uitdragen

buiten verzoek.

- Nederland **brengt mensenrechten standaard op bij bilaterale bezoeken op hoog niveau**. Zo heeft Premier Rutte in mei 2019 mensenrechten in het algemeen en die van de Oeigoeren in het bijzonder opgebracht in zijn gesprek met de Chinese vicepresident Wang Qishan en M deed hetzelfde in juni 2019 in gesprek met M BZ Wang Yi, inclusief benoemen Tibet. Dat laatste deed M ook in zijn speech bij de ministeriële conferentie over religieuze vrijheid in Washington. Op 5 november 2019 uitte minister Kaag in een gesprek met de Chinese assistent-minister voor Handel Ren Hongbin de zorgen van het kabinet over het gebruik van technologie in de surveillance van met name etnische en/of religieuze minderheden.
- Nederland ijvert voor een nieuwe **bilaterale mensenrechtendialoog** in de eerste helft van 2020.
- Nederland heeft zich met succes ingezet voor de gezamenlijke brief over Xinjiang juli 2019 aan de voorzitter van de **VN-Mensenrechtenraad**, sprak tijdens de 41e en 40e zitting van de VN-Mensenrechtenraad (resp. in september en juni 2019) op nationale titel zorg uit over Xinjiang, co-sponsorde op 24 september 2019 een side event over Xinjiang tijdens de **AVVN**, en lobbyde actief voor de gezamenlijke verklaring tijdens de Derde Commissie van de AVVN in oktober 2019.

MR bij voorkeur via EU uitdragen; EU aansporen in te zetten op MR, intensiever contact EU hoofdsteden, bekijken middelen, snellere stellingname MR

- NL hoort bij de actieve lidstaten op MR en **lobbyt standaard voor stellingname** van de EU en andere lidstaten bij MR acties (inclusief die onder het vorige actiepunt), ook als de acties door anderen dan de EU geïnitieerd worden. Blijft lastig om alle landen binnen de EU mee te krijgen; daarom wordt voor verklaringen e.d. ook gekeken naar landen buiten de EU.
- | |
|--------|
| 5.1.2a |
|--------|
- **Intensievere EU agenda m.b.t. China:** eind 2019 eerste COASI capitals die volledig over China ging; in 2020 twee EU-China toppen, MR dialoog, een retreat op hoofdsteden niveau.
- **Bilaterale consultaties** (o.a. HON, DU, ontmoetingen ZWE, BEL), actieve promotie China notitie waar ook anderen uit putten

5.1.2a

- ***Wat nog doen: stevige inzet op MR & int rechtsorde komende EU-toppen en bijeenkomsten; organiseren tweede bijeenkomst EU-China desks voor de zomer***

M.b.t. China: ondersteuning maatschappelijk middenveld in China

- Het maatschappelijk middenveld in China wordt o.a. ondersteund via het **mensenrechtenfonds**. Dit is voor 2020 **verhoogd** met 0,3 mln (2,5 mln in 2019, 2,8 mln in 2020).
- De ambassade in Peking, in samenwerking met de consulaten-generaal, houdt verder intensief contact met mensenrechtenverdedigers en -advocaten in China. Een luisterend oor, het faciliteren van evenementen, het toezeggen van (internationale) aandacht, (pogingen tot) het bijwonen van rechtszaken dragen bij aan de verdediging van universele mensenrechten in China.

M.b.t. China: gemeenschappelijke waarden zoeken en hierop voortbouwen

- **Knelpunt:** zoeken naar gemeenschappelijke waarden sneeuwt in het huidige klimaat wat onder en het is de vraag in hoeverre NGOs en parlement een dergelijke inspanning zouden waarderen.

- **Wat we kunnen doen:** onderzoek naar gemeenschappelijke waarden waar ook handelingsperspectief aan te koppelen is, via het kennisnetwerk (bijv via 5.1.2e die met idee kwam en een sinoloog).

IN NL: WEERBAARHEID VERGROTEN EN BEWUSTWORDING CREËREN

In NL: weerbaarheid van NL burgers en buitenlandse gemeenschappen vergroten

5.1.1b

In NL: bewustwording waardeverschillen NL&China / China en waarden (o.a. via debat)

- **Gepland:** eerste kwartaal 2020 kennissessie voor Nederlandse bedrijven over ketentransparantie en mogelijke risico's bij het ondernemen in China.
- **Gepland:** DMM heeft ism Clingendael en AI een lunchdebat over de opkomst van China en mensenrechten in de planning. Organisatie van publieke events door derden oa 'China: Human Rights and Values Today' (Universiteit Leiden – Campus Den Haag op 6 maart)
- **Wat we nog kunnen doen:** debat/publiek event kennisnetwerk over waardeverschillen NL/China. NB: nadenken over betrokkenheid NL maatschappelijk middenveld.

MULTILATERAAL

Multilateraal: waarden in algemeen en universele MR in het bijzonder verdedigen, o.a. door te voorkomen van Chinese ideologische taal in (VN) teksten en verduidelijken van termen

- Waarden en universele mensenrechten worden door NL verdedigd, zie bijv. acties binnen VN instellingen hierboven. 5.1.2i heeft zeker aandacht voor invloed China binnen multilateraal systeem, incl. Chinese ideologische taal en Chinese kandidaturen.

5.1.1b

Bi- en multilateraal: inzet op aansprekender Europees verhaal over waarden

- Voorwerk via vergelijken Chinees en Europees narratief, en indirect via Clingendael onderzoek naar 'China's influence in Africa and the UN'. Bij DAO regiodag ambassadeursconferentie komt narratief aan de orde (actiegerichte sessie?)
- Knelpunt: oorspronkelijk plan om extern bureau te laten helpen met positief MR verhaal komt in de knel omdat FTE MR/multi (zie hierboven) niet ingevuld wordt.
- **Wat we kunnen doen:** extern uitbesteden: opvolgen advies Clingendael m.b.t. narratief NL en Afrikaanse banden op websites ambassades, met aandachtspunt gemeenschappelijke waarden.

KLIMAAT, GRONDSTOFFEN EN ENERGIE

Dialoog China over nationale klimaatambities, inclusief uitvoering concrete maatregelen. O.a. inzet op veel ambitieuzere Nationaal Bepaalde Bijdrage in 2020

- Tijdens bilaterale en multilaterale bijeenkomsten (COP, AVVN, etc) spreekt Nederland China al dan niet met anderen aan op zijn nationale klimaatambities en –maatregelen.
- In China heeft de EU-delegatie afgelopen jaar verschillende expert workshops gehouden om op die manier te trachten specifieke samenwerking op te zetten.
- ***Wat we nog kunnen doen: nu de EU de Green Deal heeft gelanceerd en daarmee visie heeft getoond, ligt er een kans voor de EU om China te engageren, onder andere via EU-China toppen. De Top in september in Leipzig is van groot belang voor het creëren van een positieve uitkomst van COP26 in Glasgow. Inzet EU zal omhoog moeten, strategischer en boodschap zal duidelijker moeten zijn. De EU zal dit kunnen doen door zsm invulling te geven aan de raadsconclusies van de RBZ tav klimaatdiplomatie.***
- **Knelpunt:** De verwachtingen zijn niet hooggespannen. Ten eerste blijft China zijn status als ontwikkelingsland uitdragen en is van mening dat het aan ontwikkelde landen is om de grootste stappen te zetten. Ten tweede is er geen engagement van de VS. Terwijl Obama China nog engageerde, hebben we nu niet alleen te maken met een verslechterende China-VS relatie, maar doordat de VS uit Parijs stappen, is de druk op China veel minder hoog.

China technische assistentie aanbieden m.b.t. maatregelen klimaat EZK, I&W

- **Adaptatie:** de samenwerking met China op adaptatie verloopt positief. In juni jl. is er een gezamenlijk statement ondertekent tussen MinlenW en het Chinese MEE om belang van samenwerking op het gebied van klimaatadaptatie te onderstrepen. Deze samenwerking wordt voornamelijk vormgegeven via het door Nederland opgezette Global Center on Adaptation, welke China en de regio zal ondersteunen bij hun klimaatadaptatiebeleid.
- Voorts wordt er gewerkt aan een vergelijkende studie tussen de Rijn en Yangtze rivieren (PBL en CAUPD) welke ook scenario's zal schetsen voor de toekomstige beheer van deze rivieren. Klimaatadaptatie is hierbij een van de invalshoeken. Deze studie staat nog aan het begin, en v.w.b. de mate van succes bezien zal moeten worden hoe deze verder verloopt.

Intensiveren samenwerking China op klimaatgebied in multilateraal verband (bijv VN)

- Op specifieke onderwerpen heeft NL met China in VN verband samengewerkt, bijvoorbeeld op het gebied van klimaatdossiers binnen de WTO, of op het gebied van duurzame handel binnen e-commerce.
- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen (voor 15 mei):**

China betrekken bij internationale klimaatadaptatie, bijv via GCA

- De samenwerking met China op adaptatie verloopt positief. In juni jl. is er een gezamenlijk statement ondertekent tussen MinlenW en het Chinese MEE om belang van samenwerking op het gebied van klimaatadaptatie te onderstrepen. Deze samenwerking wordt voornamelijk vormgegeven via het door Nederland opgezette Global Center on Adaptation, welke China en de regio zal ondersteunen bij hun klimaatadaptatiebeleid.
- Ook is er deze zomer in China een lokaal GCA kantoor opgezet wat dit proces verder moet ondersteunen.
- China is actieve commissioner en convener bij het GCA. Derhalve zal het ook worden uitgenodigd deel te nemen aan de Climate Adaptation Summit die in oktober 2020 in Nederland zal worden georganiseerd.

- Tenslotte heeft Nederland een intensieve samenwerking op het gebied van waterveiligheid. De impact van klimaatverandering wordt daarbij uiteraard meegenomen.

Steunen van actievere betrokkenheid van China bij multilaterale energiefora

- Naast bestaande samenwerking binnen o.a. de VN (zie ook punt 3) zijn geen acties ondernomen om samenwerking binnen dergelijke fora te bevorderen.
- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen (voor 15 mei):**
- China maakt eigenstandige keuzes om bijv. NDC's te verhogen. NL zal relevante momenten aangrijpen om het belang hiervan te benadrukken, uiteindelijk is het de Chinese overheid die deze keuze zal moeten maken.
- Nederland zal het belang van betrokkenheid bij, en samenwerking in, klimaat- en energiefora blijven benadrukken, onder andere tijdens de komende EU – China top. De verwachting van concrete nieuwe toezeggingen zijn hierbij laag.

Voortzetten van de samenwerking met China m.b.t. duurzaam gebruik energiebronnen en milieutechnologie

- Met het oog op de circulaire economie voert EZK onderzoek uit naar grondstoffen in waardenketens: waar in de keten zijn grondstoffen aan te wijzen die hergebruikt kunnen worden? Ook heeft EZK een update van de Grondstoffenscanner uitgebracht.
- Onder andere via publiek-private samenwerking binnen het European Innovation Partnership on Raw Materials, zoals bijv. xxx, wil Nederland grondstoffen vaker circulair gebruiken [BZ].

Afhankelijkheid van (o.a.) Chinese grondstoffen verminderen via Europees grondstoffenbeleid, en via industrie- en circulair grondstoffenbeleid. Dit alles met het oog op de energietransitie, innovatie, sleuteltechnologieën

- Afhankelijkheid van China wordt o.a. verminderd door een inzet op de circulaire economie (hergebruiken van grondstoffen)
- Genoemd onderzoek naar grondstoffen in de waardenketens kijkt ook waar in de keten afhankelijkheid van grondstoffen kan ontstaan, en hoe deze verminderd kan worden.
- Binnen BZ wordt gekeken of met inzet van OS-middelen mijnen kunnen worden ontwikkeld volgens OESO-richtlijnen, waardoor meer verantwoord geproduceerde metalen voor de energietransitie beschikbaar komen die ook door NL gebruikt kunnen worden. Tegelijkertijd is het ook van belang dat grootschalige mijnbouw minder fossiele brandstoffen gaat gebruiken om zo hun grote aandeel in CO2 uitstoot wereldwijd (circa 20%) te verminderen. Samen met de Wereldbank en andere donoren is Nederland partner van de Climate Smart Mining Facility geworden die aan beide voornoemde punten werkt; dus aan meer verantwoorde metalen, en vermindering CO2 uitstoot mijnbouw door meer duurzame energie te gebruiken.

5.1.2i

Samen met China werken aan een strategie om de uitstoot van broeikasgassen in de transportsector te verminderen

- Nederland werkt in een samenwerkingsverband met China en Californië, het zogeheten ZEV Policy Lab, samen op het gebied van elektrische voertuigen. In de komende jaren werkt Nederland samen met China in dit kader aan het versnellen van de transitie naar *Zero Emission Vehicles* (ZEV). In dit kader zijn er verschillende ambtelijke bijeenkomsten georganiseerd in het kader van de ZEV Policy Lab om deze transitie en de randvoorwaarden die de overheid daarbij moet stellen te bespreken (strengere CO2 normen, laad- en tankinfrastructuur, etc.).
- Nederland zoekt samenwerking met China op het gebied van spoorgoederenvervoer. Dit zowel via economische diplomatie – het verbeteren van de positie van Nederlandse

spoorbedrijven en logistiekproviders in China – als via overheid-tot-overheid samenwerking. Als duurzaam alternatief voor luchtvaart en in mindere mate scheepvaart, zal een versterking van het spoorgoederenvervoer ook moeten bijdragen aan de reductie van CO2 uitstoot.

- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen (voor 15 mei):**
- Hoewel de samenwerking positief verloopt en er gestaag voortgang wordt geboekt, is de beïnvloedingsmogelijkheid voor Nederland beperkt.

China aansporen BRI te verduurzamen door te anticiperen op gevolgen klimaatverandering

- In de samenwerking op het gebied van klimaatadaptatie (zie ook 2 en 4), komt uiteraard de BRI aan de orde. Nederland spoort in dit kader, als binnen fora als UNECE, China aan de BRI te verduurzamen.
- Desalniettemin is de invloed op het gebied van de BRI beperkt. Enerzijds doordat China weinig informatie deelt over het BRI en de aanleg van infrastructuur slechts zeer beperkt door niet-Chinese instanties wordt uitgevoerd. Anderzijds doordat Nederland er voor wilt waken

Strategische samenwerking met China op het gebied van circulaire economie I&W

- Vooralsnog blijkt het lastig om strategische samenwerking op het gebied van CE op te zetten.
- Afgelopen jaar is er vanuit Nederland ingezet op het vormgeven van deze samenwerking middels publiek-private samenwerking. Echter, vanuit NL's bedrijfsleven is de interesse in samenwerking met China beperkt.
- Gezocht zal moeten worden naar alternatieve vormgeving. Naar verwachting wordt in de eerste helft van 2020 een MoU afgesloten/verlengd met meer nadruk op samenwerking op het terrein van grondstofefficiëntie. Mogelijk kan dit een nieuwe impuls geven aan de samenwerking.
- In dit kader wordt ook bezien of er specifiek op het thema van *marine litter* samenwerking met China gestart kan worden.

Nederland bedrijfsleven ondersteunen door Nederlands milieu- en energiebeleid, zoals bijv de beheeraanpak van 'Wind op Zee' richting China uit te dragen EZK

- EZK en/of de RVO begeleidt en staat delegaties te woord indien zij zich melden rondom wind op zee.
- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen (voor 15 mei):**
- Op dit moment is de capaciteit ontoereikend om dit actief na te streven.

Bedrijfsleven via handelsinstrumentarium ondersteunen bij kansrijke initiatieven op het gebied van duurzame energie en circulaire economie; daarbij afwegen van kansen en risico's I&W, RVO

- PIB HyNed (waterstof). Financiering van BZ-BEB voor gezamenlijke business development activiteiten van cluster van bedrijven.
 - Ambassade (IA, I&W) sterk betrokken bij het helpen positioneren van het cluster op de CN markt, vooral door het faciliteren van G2G contacten en het cluster de gelegenheid te geven zich te presenteren op toonaangevende conferenties en expo's in China.
 - Grote betrokkenheid van Provincie Gelderland, waar een groot deel van de waterstoftechnologie bedrijven gevestigd zijn. ^{5.1.2} leidt delegaties naar China en faciliteert netwerkactiviteiten in NL.
 - Cluster heeft meerjarig werkplan opgesteld en dit loopt. Groen dus.

- buiten verzoek.

 - Smart & Green shipping Innovatie missie, Global Stars call
 - Chemische recycling van plastic
 - 5.1.5

 + tour of China voor het bedrijf
 - Recycling van bouwafval Innovatie missie
- Op initiatief van EZK wordt een algemeen afwegingskader kansen en risico's in de handel met China opgesteld, met daarbij speciale aandacht voor technologieoverdracht en mogelijk dual-use gebruik. Dit afwegingskader zou in najaar 2020 klaar moeten zijn.

Onderzoeken hoe het NL bedrijfsleven China kan ondersteunen m.b.t. emissiehandel [Wordt uitgezocht, staat uit bij collega's, volgt later] EZK

- 1. In VN en OESO verband werken aan meer transparantie in de mijnbouw en de keten; mede via Nederlands Strategisch Platform werken aan verantwoorde mijnbouw en grondstoffenketens (incl in/van china) via o.a. NSP**
- Binnen BZ wordt gekeken of met inzet van OS-middelen mijnen kunnen worden ontwikkeld volgens OESO-richtlijnen, waardoor meer verantwoord geproduceerde metalen voor de energietransitie beschikbaar komen die ook door NL gebruikt kunnen worden. Tegelijkertijd is het ook van belang dat grootschalige mijnbouw minder fossiele brandstoffen gaat gebruiken om zo hun grote aandeel in CO2 uitstoot wereldwijd (circa 20%) te verminderen. Samen met de Wereldbank en andere donoren is Nederland partner van de *Climate Smart Mining Facility* geworden die aan beide voornoemde punten werkt; dus aan meer verantwoorde metalen, en vermindering CO2 uitstoot mijnbouw door meer duurzame energie te gebruiken.
- BZ zet via het *European Partnership for Responsible Minerals (EPRM)* samen met andere overheden en bedrijfsleven in op stimulering van verantwoorde kleinschalige mijnbouw in conflict en hoogrisicogebieden. Dit partnerschap zet ook in op vergroting van de vraag naar verantwoorde metalen. Het EPRM is een begeleidende maatregel bij de EU Conflictmineralenverordening. Deze verordening die per 2021 wordt toegepast beoogt het tegengaan van conflictmineralen door grote importeurs en smelters in de EU te dwingen toegepaste zorgvuldigheid in hun keten te laten zien. Ook heeft deze wetgeving naar verwachting een positief effect op smelters en raffinaderijen van metalen buiten de Unie (inclusief in China) die zich nu genooddaakt voelen om inzichtelijk te maken dat zij alleen verantwoorde metalen verwerken.
- Nederland is een actieve deelnemer aan de OESO-agenda op het gebied van verantwoorde mineralenketens. Zo zal Nederland tijdens het komende forum in april o.m. als voorzitter van het EPRM bijdragen en als voorzitter van de Women's Rights and Mining groep die verantwoorde mijnbouw stimuleert die ten goede komt aan alle belanghebbenden (inclusief de vrouwen).

ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Begrip en bewustwording China en OS/Afrika/SDG's

- Op 4 november 2019 heeft BZ een **publiek evenement** georganiseerd in de Balie in Amsterdam over de relatie tussen China en Afrika.
- Onderzoeksinstituut Clingendael doet op verzoek van het China Kennisnetwerk **onderzoek** naar de relatie tussen China en Afrika, met een focus op de landen Ethiopië en Mali
- Op 16 maart organiseert DAF een sessie over China in Afrika met de HOSsen voorafgaand aan de HOSsen conferentie. Hier zal Clingendael ook de bevindingen van zijn onderzoek bespreken.
- Het **China Kennisnetwerk**, waar aan gewerkt wordt, heeft onder andere als doelstelling om meer bewustwording te creëren over China in Afrika.
- **Knelpunt:** ook binnen de DGIS sector zelf kan nog meer bewustwording worden gecreëerd over China in Afrika en de invloed van China op onze relatie met Afrika en op ons ontwikkelingsbeleid.
- **Wat we kunnen doen:**
 - *Tussen PEK en DGIS kan samenwerking nog verder worden geïntensiveerd, bijvoorbeeld door verzoeken aan PEK voor schriftelijke bijdragen op kennis over China in Afrika.*

Via EU samen met China werken aan SDG's, en China engageren m.b.t. stabiliteit, economische groei, goed bestuur (evt trilateraal)

- | |
|--------|
| 5.1.2a |
|--------|
- **Wat we nog kunnen doen:**
 - *NL lobbyt om samenwerking met China op het gebied van SDGs in de verklaringen van de komende EU-China toppen te krijgen, en in de agenda 2025 (gemeenschappelijk document EU en China met de prioriteiten voor de komende periode).*
- De EU werkt aan een **Afrika-strategie**. De verwachting is dat deze mid maart gepubliceerd zal worden. De Nederlandse inzet voor dit stuk is gefocust op **geopolitiek, inclusief China**, en op klimaat en werkgelegenheid, onderwerpen waarop we ook met China kunnen (werkgelegenheid) en willen (klimaat) samenwerken. Klimaat en werkgelegenheid hebben een link met stabiliteit en economische groei.
- Actiepunt 4 van de 'EU-China – a strategic outlook', zet in op robuustere inzet van bilaterale overeenkomsten en financiële instrumenten van de EU, om stabiliteit, duurzame economische ontwikkeling en goed bestuur in partnerlanden te bevorderen.
Knelpunt: de implementatie van de actiepunten van de Strategic Outlook gaat minder snel dan de EU zou willen.
Wat we nog kunnen doen:
 - *Nederland zou binnen de EU nadrukkelijker kunnen inzetten op implementatie van dit actiepunt, en op het engageren van China daarbij.*
 - *Om dat laatste te bewerkstelligen, zou Nederland er binnen de EU nadrukkelijker op in kunnen zetten dat engageren van China m.b.t. stabiliteit, economische groei en*

STAND VAN ZAKEN CHINA NOTITIE

*goed bestuur in partnerlanden (via o.a. samenwerking klimaat en werkgelegenheid)
terecht komt in de agenda 2025.*

NL trilaterale samenwerking evalueren; vervolgacties?

5.1.2a

- NL heeft verschillende trilaterale samenwerkingsprojecten opgezet. Het NL bamboeproject is daarbij als positief ervaren, maar de andere projecten hebben voor zover bekend tot weinig resultaat geleid. Hierbij moet ook worden opgemerkt dat de Chinese visie op trilaterale samenwerking (bijv via VN een project in land x financieren) sterk verschilt van de Europese/NL-visie (samen met een ander land op OS gebied samenwerken in een derde land). Ook zijn de Chinezen weinig transparant.
- **Knelpunt:** Ervaringen m.b.t trilaterale samenwerking met China zijn eerder negatief dan positief, maar ons is geen evaluatie bekend van de NL 'trilaterale projecten' met China.

5.1.2a

Via EU in Afrika int. normen en standaarden bevorderen

5.1.2a

Bewustere diplomatieke EU-inzet Afrika, incl. versterkt Europees narratief

- **Wat we nog kunnen doen:**
 - *Wanneer de EU-Afrika-strategie is uitgekomen, kan op basis daarvan een sterk narratief worden opgesteld. NL zal hiervoor lobbyen.*
 - *We kunnen de EU-Afrika strategie zelf ook als een communicatie-instrument (narratief) zien en daar aandacht voor vragen.*
 - *We zouden de aanbeveling op kunnen volgen die Clingendael opvoert in hun onderzoek over China in Afrika (beter narratief over verbinding tussen partnerlanden en NL)*

Beter EU-alternatief voor Chinese hulp

- Via het NDICI (Neighbourhood Development and International Cooperation Instrument), waar ook NL aan mee heeft gewerkt, zijn verschillende Europese financieringsstromen samengevoegd, waardoor er per land één instrument ontstaat. Er komt via het NDICI meer aandacht voor geografische programma's (t.o.v. thematische programma's) wat aanpassing aan de lokale situatie faciliteert. Administratieve afhandeling blijft wel in Brussel liggen.

5.1.2a

5.1.2a

- *Verder wordt een nieuwe architectuur voor ontwikkeling(ssamenwerking) opgezet en circuleert het idee van een Europese ontwikkelingsbank. Ook dit biedt aanknopingspunten om EU-hulp beter aan te passen aan lokale behoeftes en zo een beter EU-alternatief voor Chinese hulp te bieden.*

Binnen de IFIs inzetten op kwalitatieve en duurzame infrastructuur

- In de G20 Infrastructure Working Group is gewerkt aan Quality Infrastructure Investment principles en Nederland heeft in deze werkgroep een actieve rol gespeeld. In de WG zijn een aantal compromissen met China gesloten op thema's zoals duurzaamheid van en kwaliteitsstandaarden voor infrastructuur en het effect van infra investeringen op de algemene schuldhoudbaarheid.

5.1.2a

Duurzaamheid China aankaarten via EU-China connectivity platform en EU connectivity strategy

- DAO heeft sinds najaar van 2019 een Coördinator/Speciaal Gezant voor Connectiviteit.
- In februari 2020 vindt een vervolgoverleg plaats met de EU 5.1.2e
5.1.2e lenW sluit hier ook bij aan. 5.1.2e
 heeft te kennen gegeven naar Nederland te willen komen voor een presentatie en uitwisseling met overheid, kennisinstellingen en bedrijfsleven.
- Bij lenW komt een coördinator connectiviteit. De vacature is in een tweede fase nogmaals geplaatst en momenteel lopen de gesprekken.
- DAO werkt aan een aanzet voor een beleidsaantekening voor de Nederlandse inzet bij connectiviteit in Azië en Indo-Pacific (EU en andere initiatieven van like-minded landen in Azië).
- Uitgangspunt is dat duurzaamheid, "rules based order", "level playing field" voor Nederlandse bedrijven en strategische infrastructuur (i.h.b. in het digitale domein) bij connectiviteit meer aandacht krijgen in het Nederlandse Azië beleid in het algemeen en ten aanzien van China en de BRI in het bijzonder.
- In de afgelopen EU-China Connectivity technische seminars is duurzaamheid aan de orde gesteld. Zowel vanuit de Europese Commissie en China als organisatoren van deze bijeenkomsten, als expliciet vanuit Nederland tijdens deze bijeenkomsten. Van belang dat hier blijvend aandacht voor is in toekomstige bijeenkomsten van dit forum.
- **Knelpunten:**

5.1.2a

- Er blijft twijfel of het Europese bedrijfsleven voldoende toegang krijgt tot de Chinese Belt Road en daarmee het versterken van de kwaliteit en duurzaamheid van de BRI investeringen.

Club van Parijs: (schuldhoudbaarheid): evenwichtigere rol China

5.1.2a

5.1.2a

Tevens wordt getracht

de relevantie van de Club van Parijs te vergroten door het lidmaatschap te verbreden middels het proactief uitnodigen van andere opkomende crediteuren. Nederland steunt deze outreach onder voorwaarde dat Clubprincipes als transparantie en solidariteit overeind blijven.

- Blijvende inzet van NL.
- Mits China's participatie en transparantie significant verbetert, met gelijkgezinde landen inzetten op meer samenwerking met China en eventuele verhoging status binnen de Club van Parijs van "ad hoc member" naar "prospective member" o.a. door:
 - China laten deelnemen aan de eerstvolgende herstructurering in de Club van Parijs als crediteur.
 - China blijvend betrekken bij en bevragen over individuele casussen waar China als substantiële crediteur betrokken is. China daarnaast uitnodigen tot deelname aan Club van Parijs projecten, zoals werkgroepen en data calls.
 - Steun betuigen aan Club van Parijs "outreach" initiatieven richting China.
 - Blijvend inzetten op "collateral" en "sustainable lending" dossiers en hier ook Chinese input en participatie bij vragen.

Hoge standaarden duurzaam leenbeleid crediteurlanden (China) FIN & Onderzoeken vergroten technische assistentie m.b.t. schulden en risico-inschatting

- In verschillende gremia (CvP, IMF, G20) heeft Nederland een voortrekkersrol gehad in het op de agenda zetten van de rol van onderpand in de publieke schuldendiscussie (*collateralized lending*). Nederland streeft hierbij naar verantwoord gebruik van onderpand, wat bijdraagt aan houdbaar leenbeleid. De dialoog met China en andere crediteuren en debiteuren wordt aangegaan aangezien China onderdeel is van deze fora.
- Ingezet op aanscherping schuldenraamwerk WB bij de middelenaanvulling van IDA (financieringsloket WB voor lage inkomenslanden) voor een duurzaam en transparant leenbeleid van klantlanden.
- Binnen het IMF ingezet op een meer graduele benadering van schuldconditionaliteiten (bijv. specifieke grenzen op collateralized lending i.p.v. een limiet op de totale schuld) bij de herziening van het schuldlimietenbeleid. Daarnaast nadruk gelegd op een betere verbinding tussen *debt management* en schuldlimietenbeleid IMF om schuldhoudbaarheid meer duurzaam en structureel te bevorderen.
- Middelen (€100.000) beschikbaar gesteld voor het nieuw opgezette *Sovereign Debt Forum* door Queen Mary University, Georgetown International Economic Law en Duke Law School o.a. om capaciteitsopbouw in lenende landen te bevorderen en aandacht voor transparantie en schuldhoudbaarheid te vergroten. Nederland is voorzitter van de Consultative Group in dit Forum.

Discussie met China over voorwaarden financiering en standaarden

Veranderende rol China als ontvanger financiering IFI's: hogere lat van financieringsstandaarden, ontwikkelingsimpact, additionaliteit en duurzaamheid bij investeringen IFI's in China in verschillende gremia kenbaar gemaakt:

- 5.1.2a
- Daarnaast in WB discussies over de kapitaalverhoging met succes ingezet op renteopslag voor leningen aan rijkere middeninkomenslanden, zoals China.
- Niet ingestemd met projectvoorstel AIIB in China vanwege beperkte additionaliteit, geen sterke ontwikkelingsimpact en lage ambitie v.w.b. duurzaamheid.

STAND VAN ZAKEN CHINA NOTITIE

- Ingestemd met een project voor het aanleggen van bossen in China met daarbij steun uitgesproken dat er door de EIB condities zijn gesteld aan uitbetaling op het gebied van aanbesteding (*remedy mechanism* ook beschikbaar voor contracten gefinancierd door de EIB en andere IFI's, geen *local preference* als onderdeel van aanbestedingsprocedures).

5.1.2a

5.1.2a

- Bij de EIB met andere lidstaten gevraagd naar een bredere discussie binnen de EIB over financiering van de EIB aan non-Europese investeerders voor strategische investeringen (zoals infrastructuur) binnen de EU.

5.1.2a

Discussie met China over voorwaarden financiering en standaarden

- In recente discussies over de loancharges is een principeakkoord bereikt over het (miniem) opschroeven van de tarieven voor rijkere landen. Hierdoor gaat ook China meer betalen.

5.1.2a

5.1.2a

- Blijvende inzet van NL.

Eerlijkere rol China als ontvanger financiering IFIs (IBRD, ADB); geleidelijk terugbrengen leningen Wereldbank aan China

- Zowel binnen de WBG als binnen de ADB zijn stappen gezet in het aanpassen van de loancharges (zie ook hierboven).

5.1.2a

- Blijvende inzet van NL.

MULTILATERAAL

Waar mogelijk met China samenwerken (bijv. WTO, VN) ter versterking multilateraal systeem

- Nederland zoekt in multilateraal verband nadrukkelijk naar onderwerpen waarop met China samengewerkt kan worden. Zo zet NL in EU verband in op samenwerking m.b.t. SDGs en nu het 'appellate body' van de WTO niet meer operationeel is werkt de EU met 16 andere landen inclusief China aan een noodoplossing (zie hoofdstuk handel en investeringen). Op IMVO gebied wordt op positieve manier samenwerkt op het bevorderen van responsible business conduct (RBC) volgens OESO normen.
- Samenwerking is daarbij een breed begrip, waarbij het soms gaat het meer om onderhandelingen. Zo is in de G20 infrastructure WG gewerkt aan Quality Infrastructure Investment principles (actieve rol NL) en zijn compromissen met China gesloten op thema's als duurzaamheid van en kwaliteitsstandaarden voor infrastructuur. In de G20 international financial architecture WG is discussie gevoerd en onderhandeld met China over hoge internationale standaarden op financieel gebied en gezamenlijke naleving hiervan (zie hoofdstuk ontwikkelingssamenwerking).
- Uitdagingen hierbij zijn o.a. het verschil tussen Chinese retoriek en acties en verschillende interpretaties van termen.
- **Wat we nog kunnen doen:**
 - consultaties tussen BZ en Chinees BZ over versterking multilaterale stelsel.
 - 5.1.2a DMM op werkbezoek naar China, gecoördineerd door Post Peking
 - werken aan strategie om met China te onderhandelen (bv. als EU) over een divers samengesteld pakket van dossier waarin belangen tegen elkaar kunnen worden weggeruild.

Multilateraal systeem en NL belangen beschermen (door bijv. weerwoord te bieden en door onderdelen multilateraal systeem te versterken die NL belang dienen)

- Nederland probeert het multilateraal systeem en NL belangen ook te beschermen door weerwoord te bieden.
- Dat kan de vorm van onderhandelingen hebben: zo heeft NL in verschillende gremia een voortrekkersrol gehad bij het op de agenda zetten van de rol van onderpand in de publieke schuldendiscussie. China is onderdeel van deze fora. (Zie verder hoofdstuk ontwikkelingssamenwerking).

- 5.1.2a

- **Wat we nog kunnen doen:**
 - 5.1.2a
 - vergroten van coalities: nieuwe landen als partners aantrekken i.p.v. de usual suspects

5.1.2a

STAND VAN ZAKEN CHINA NOTITIE

- kijken naar nieuwe partners in bijvoorbeeld het bedrijfsleven. Er is een groeiende trend zichtbaar in schikking op beleid, met name op klimaat, vanuit het bedrijfsleven.
- Outreach naar nieuwe partners vraagt echter wel om een plan de campagne per probleem
- meer bilateraal lobbyen voor multilateraal optreden: vooral meer diplomatie in Afrika om weerwerk te bieden aan transactionele inzetten van China (om steun te vergaren)
- Organisaties zelf ook versterken door steun en door goede mensen te leveren (of te kiezen); moderniseren van binnenuit

Coördinatie Europese en gelijkgezinde partners binnen fora als VN, IFIs, WTO

- Binnen fora als de VN, IFIs en de WTO vindt actieve samenwerking en coördinatie plaats tussen *likeminded* partners. Zo is er actieve samenwerking aan en binnen werkgroepen ter bevordering van het versterken van multilateralisme o.a. jaarlijks CONUN (raadswerkgroep Brussel inzake VN zaken) met concrete beleidsuitvoering ter conclusie. Ook wordt bijv gewerkt aan gezamenlijke statements op het gebied van mensenrechten en werkt de EU met de VS en Japan aan aangescherpte regels voor industriële subsidies.
- wat nog te doen / wat we kunnen doen:
 - Vaker met kleinere eensgezinde EU-lidstaten het voortouw nemen op onderwerpen waarop interne EU verdeeldheid bestaat, om zo anderen makkelijker te kunnen overtuigen.
 - Sterk eigen narratief van EU en NL ontwikkelen en voor het voetlicht brengen om de groep (min of meer) gelijkgezinde partners te vergroten.

Inzet op meer evenwichtige positie van China binnen multilateraal systeem

- De hogere lat van financieringsstandaarden, ontwikkelingsimpact, additionaliteit en duurzaamheid bij investeringen in IFIs is China in verschillende gremia kenbaar gemaakt. Zo is bijv ingezet op grotere selectiviteit voor projecten in China in de China landenstrategie van de WBG en daarmee samenhangend dalend leenvolume naar China. NL en anderen hebben met succes ingezet op renteopslag voor leningen aan rijkere middeninkomenslanden, zoals China.
- Alleen als China's participatie en transparantie significant verbetert, wil NL met gelijkgezinde landen inzetten op meer samenwerking met China en eventuele verhoging van status binnen de club van Parijs (schulden). (Zie verder hoofdstuk OS).
- De uitfasering van China's status als ontwikkelingsland binnen de WTO is lastig maar de NL en EU blijven erop inzetten dat China geen speciale status krijgt in lopende onderhandelingen (bijv over uitfasering visserijsubsidies).

Richting VS aandringen op nadrukkelijker deelname multilateraal systeem (i.v.m. impact)

- | | |
|--------|--|
| 5.1.2a | 5.1.2a Zo had 5.1.2a MM hier in februari jl. nog consultaties met VS counterparts over. NL behoort tot groepje landen waarmee VS overleg voert over China en multilateralisme, waarbij VS zich ook enigszins openstelt voor feedback op eigen optreden in het multilaterale systeem. |
|--------|--|
- wat nog te doen / wat we kunnen doen:
 - Belangrijk om te zoeken naar zaken en kanalen waar we elkaar in kunnen vinden. Voor de VS is dat wellicht het sub-federaal niveau.

SAMENWERKING BINNEN EUROPA

Inzetten op geïntegreerd EU-optreden versus China via EU-China strategie en aanverwante docs:
Stimuleren dat EU strategischer en met oog voor lange termijn opereert in relatie tot China

- **Binnen de EU** wordt, mede door inzet van Nederland, **nadrukkelijker dan voorheen** gewerkt aan een **geïntegreerd optreden** richting China, aan de hand van de EU China strategie van 2016 en de Strategic Outlook van EDEO en Commissie uit 2019. Eind 2019 vond een COASI capitals op directeursniveau plaats die volledig over China ging (dat is in jaren niet gebeurd) en eind maart en mid september 2020 vinden een reguliere en buitengewone EU China top plaats, met voorbereiding via COREPER (waar de voorbereiding tot 2019 normaliter primair via COASI verliep) en ER. Bij de buitengewone EU China top mid september zijn ook regeringsleiders en staatshoofden aanwezig.
 - **5.1.2a** organiseert eind februari een **retreat** over China voor **EU-lidstaten** om breder na te denken over hoe de EU zich tot China kan verhouden en **Nederland** organiseert in juni een opvolging van een eerdere **bijeenkomst van Europese China desks**, mede ter voorbereiding van de EU-China top mid september.
 - Omdat NL als eerste EU-lidstaat een openbare notitie heeft gepubliceerd, en veel landen met een soortgelijke (maar meestal niet publieke) exercitie bezig zijn, spreken er regelmatig EU-landen met NL over zijn ideeën t.a.v. China en hoe de notitie in NL tot stand gekomen is. Op
- 5.1.2a
- **Binnen NL** zijn de **EU-toppen** voor het eerst **uitgebreid rijksbreed voorbereid** (via de China taskforce/ICB) en is in de planning van reizen van bewindspersonen en ambtenaren rekening gehouden met de EU-agenda (voorbeeld: mensenrechten). Deliverables voor deze reizen worden tegelijk bepaald met de NL EU-inzet, om **synergie** te stimuleren.
 - Actiepunt 'geïntegreerd EU optreden' is groen omdat mid mei voldoende inspanningen kunnen worden vermeld; de eerste helft van 2020 volgt nog wel een intensief EU-traject maar dit staat in de steigers. Actiepunt 'Strategischer opereren van de EU' is oranje omdat daar nog wel meer werk te verrichten valt. Vooral de stap van 'eensgezinde retoriek' naar 'eensgezinde actie' is nog een uitdaging. Wat betreft 'oog voor langere termijn' kan worden opgemerkt dat Nederland met zijn kennisnetwerk inzet op verbinding met Europese kennisnetwerken en EDEO. NL kennisnetwerk heeft als opgave meegekregen om in te zetten op de lange termijn.
 - ***Wat we nog kunnen doen: Mogelijk kan de voorziene bijeenkomst van EU-China desks ook een strategische component bevatten.***
 - Knelpunt is wel dat alle inspanningen niet perse tot een aansprekend resultaat zullen leiden.

EU ondersteunen bij versterken EU-cohesie

- Bij hoogambtelijke en ministeriële bezoeken van BZ aan EU-lidstaten wordt waar mogelijk een **spreekpunt over EU-cohesie** opgenomen, met de vraag hoe deze te bevorderen.
- DAO houdt **bilaterale consultaties over China met verschillende lidstaten**, waaronder bijvoorbeeld Hongarije en Duitsland (tbc). Daarbij staat EU-cohesie op de agenda. Sowieso wordt regelmatig en marge van andere bijeenkomsten met counterparts gesproken.

STAND VAN ZAKEN CHINA NOTITIE

- Het China Kennisnetwerk organiseert een bijeenkomst voor alle EU-China desks, met als doel o.a. het China-netwerk te versterken en meer samenhang te creëren.
- Door **ondersteuning van het European Thinktank Network on China (ETNC)** via het China Kennisnetwerk wordt onderzoekscapaciteit onder denktanks binnen de EU ondersteund, wordt de **informatievoorziening** over relevante onderwerpen binnen de EU verder vergroot, wordt duidelijker waar overeenkomsten zitten en kan meer begrip voor posities worden gekweekt.
- De aankondiging van CIE voorzitter Von Der Leyen dat haar commissie als **geopolitieke commissie** zal opereren kan ook worden gezien in het licht van de uitdagingen waar China ons voor stelt. In Brussel heerst een groeiend besef dat op het oog interne onderwerpen (industriebeleid, klimaatbeleid, concurrentievermogen) een relevante externe dimensie hebben. De discussie op deze onderwerpen wordt deels gevoed door het optreden van China in de wereld. Lidstaten lijken zich er meer en meer van bewust dat de Unie hier enkel een antwoord op kan formuleren indien het eensgezind en daadkrachtig opereert.

5.1.2a

Erop inzetten dat op alle niveaus in de EU, ook regeringsleiders, China vaker aan bod komt

- Sinds het uitkomen van de China notitie staat China, mede met steun van Nederland, vaker op de Europese agenda, zowel op het niveau van de raads werkgroep, COREPER en de Raad.
- Zo vond op werkniveau een volledige COASI capitals plaats over China, en een retreat van ruim een dag in 5.1.2e.
- Ook op ministerieel en MP-niveau komt China vaker aan bod, omdat de twee EU-China toppen op die niveaus worden voorbereid.
- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen (voor 15 mei):**
 - Uitvoering motie om Xinjiang bij RBZ te agenderen
 - Uitvoering motie opkomen voor EU burgers
 - Organiseren EU heads of China desks bijeenkomst (tbc) voorafgaand aan de EU-China top in Leipzig

Als gemeenschappelijk handelen op bepaalde punten niet lukt: stappen zetten via kopgroep

- NL zoekt actief naar medestanders binnen de EU op onderwerpen die het belangrijk vindt, zoals mensenrechten & China. In de VN werkt NL regelmatig samen met gelijkgezinde landen van binnen en buiten de EU om aandacht te vragen voor de mensenrechtensituatie in China, bijv. tijdens een side-event over Xinjiang, georganiseerd tijdens de Algemene Vergadering van de VN in september 2019 samen met Duitsland, Canada en de VS. Ook op onderwerpen die niet China-specifiek zijn, maar China wel kunnen raken, gebeurt dit. Een voorbeeld is het initiatief om op de Europese markt een level-playing field te creëren door ongewenste staatssteun aan bedrijven die actief zijn op de interne markt aan te pakken. Ook worden verkennende gesprekken gevoerd door NL met Zweden, Frankrijk en Duitsland om kennisnetwerken in de toekomst te verbinden.

(Samen met gelijkgezinden) bilaterale contacten inzetten als EU-lidstaat besluit blokkeert

- Bij verschil van inzicht tussen lidstaten wordt allereerst naar consensus gezocht; blokkeren door lidstaten gebeurt in relatief beperkte mate maar wel op voor Nederland ongunstige momenten (mensenrechten, BRI). Nederland zoekt actief de dialoog op met lidstaten waarmee verschillen van mening bestaan. Zo vonden in januari **bilaterale consultaties met Hongarije** over China

plaats en is met de Fidesz partij van Orbán afgesproken in samenwerking met Clingendael een **(bilaterale) bijeenkomst op een aantal onderwerpen, waaronder China**, te beleggen.

- **Wat we nog kunnen doen:**
 - *Gezamenlijke demarches op het moment dat een lidstaat een besluit of verklaring blokkeert*
 - *Ook in Peking bilaterale consultaties houden in het verlengde van wat op hoofdsteden niveau gebeurt.*

EU betrekken bij voorbereiding van belangrijke bilaterale evenementen tussen NL en China

- Nederland gebruikt **actief Europese Lines-To-Take**, ook bij bilaterale gesprekken, om zo aan te sluiten bij Europese woordvoering.
- Waar mogelijk wordt **met de EU gesproken of wordt de EU anderzijds betrokken bij bezoeken** (bij recente bezoeken van Minister Blok en 5.1.2e werd bijvoorbeeld met 5.1.2e 5.1.2e gesproken)
- Hoogambtelijke en ministeriële bezoeken worden waar mogelijk ook zo **gepland**, dat ze voorafgegaan worden door de Europese variant, waardoor **EU boodschappen herhaald** kunnen worden (bijv MR consultaties).
- **Wat we nog kunnen doen:**
 - *Vóór bezoeken bewindspersonen in eerste helft 2020 (I&W, OCW, MP) aan de EU om input vragen (NB: constructieve input; eerder is voor een bezoek van MP om input gevraagd, maar daarbij werd opbrengen IPI opgevoerd terwijl NL daar nu juist geen voorstander van was).*
 - *EDEO nadrukkelijk betrekken bij voorbereiding bijeenkomst EU-China desks*
 - *EU-Lines-to-take gebruiken vóór bilaterale gesprekken rond toppen.*
 - *EUDEL in Peking aanmoedigen om flexibeler eigen aantekeningen te delen.*

Kabinetsreactie formuleren (en waar nodig actie ondernemen) mbt AIV advies

- Kabinetsreactie AIV advies EU-China is **naar de Kamer gestuurd**. Het kabinet omarmde de aanbevelingen van AIV grotendeels. Hoewel een groot deel van de aanbevelingen in lijn is met staand beleid is er ruimte de NL inzet op enkele aanbevelingen nog verder uit te diepen.

Inzet versterkt eigenaarschap lidstaten (o.a. in voorbereiding toppen, discussie hoog niveau)

- De in 2019 ingezette trend om voorbereiding van alle EU toppen met derde landen af te trappen met een 'Orientation Debate' in COREPER is in 2020 voortgezet. Daarnaast wordt de slotverklaring eveneens op COREPER-niveau uitonderhandeld. Dat zorgt er doorgaans – anders dan in de raadswerkgroep - voor dat geschilpunten tussen lidstaten sneller worden opgelost en dat een daadkrachtiger EU-positie kan worden vastgesteld.
- Net als in 2019 zullen de reguliere en buitengewone **EU-China toppen** eveneens worden **voorgesproken** door de EU regeringsleiders tijdens de **Europese Raad** van maart.
- Bij de **EU-China top in Leipzig** (mid september) zullen **Europese leiders aansluiten**, wat het eigenaarschap van lidstaten zal versterken. (Hoewel de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat er ook mogelijke negatieve consequenties zullen zijn, nu de reguliere EU China top door China wordt weggezet als secundair).
- Ook **binnen NL** worden **EU-toppen interdepartementaal** strategischer en in een vroeger stadium **voorbereid**.

STAND VAN ZAKEN CHINA NOTITIE

Ondersteunen EU-dialoog met VS over China

- NL is voorstander van een reguliere dialoog met de VS over China. Dit punt is begin januari meegegeven voor overleg over China tussen DGPZ-en van de lidstaten, maar China is uiteindelijk niet besproken.

•

5.1.2a

Via EU inzetten op handel/investeringen: gelijk speelveld, afspraken IPR, etc.

- NL heeft het initiatief genomen om op de Europese markt een level-playing field te creëren door staatssteun aan te pakken. Zie verder het hoofdstuk 'duurzame handel en investeringen'.
- **Wat we nog kunnen doen:** bij EU-China toppen en samenwerkingsagenda 2025 inzetten op handel/investeringen, gelijk speelveld, IPR.

Constructieve inzet debat NL concurrentiepositie, niet tornen aan grondbeginselen mededinging

- Vermijden 'Europese kampioenen' door – in elk geval op de Europese markt – een level playing field te creëren. Een level playing field leidt immers tot eerlijkere competitie. Zie verder het hoofdstuk 'duurzame handel en investeringen'

Via EU inzetten op uitvoering klimaatakkoord met leiderschapsrol China

- **Wat we nog kunnen doen:** inzetten op stevige klimaatparagraaf en spreekpunten bij EU-China toppen en de samenwerkingsagenda 2025.

Via EU inzetten op mensenrechtensituatie, in bijzonder Oeigoeren

- NL heeft op verschillende momenten naar medestanders binnen de EU gezocht op mensenrechtenkwesties in het algemeen en de Oeigoeren in het bijzonder. Zo heeft Nederland actief EU-lidstaten benaderd om deel te nemen aan een gezamenlijke brief van 24 landen over Xinjiang aan de voorzitter van de VN-Mensenrechtenraad en aan een side event en een gezamenlijke verklaring over Xinjiang tijdens de derde commissie van de AVVN najaar 2019.
- In Peking hebben de EU-lidstaten één lijn getrokken met betrekking tot een mogelijk bezoek van EU-ambassadeurs aan Xinjiang. Gezamenlijk zijn de voorwaarden van EU-zijde opgesteld om te voorkomen dat het bezoek door China voor propagandadoelen zou kunnen worden misbruikt, en om te zorgen dat de ambassadeurs zich een enigszins eerlijk beeld zouden kunnen vormen van de situatie. De EU pleit ook nog steeds gezamenlijk voor onafhankelijke en ongehinderde toegang voor de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN.
- **Wat we nog kunnen doen:** inzetten op stevige MR dialoog die plaatsvindt voor de EU-China top (hier pleit NL al voor) en op MR paragraaf bij verklaringen EU-China toppen.

Via EU inzetten op int. rechtsorde, bijv. cyberspace

EC steunen bij inzetten EU-visumbeleid in discussie terugkeersamenwerking China

- [Check JenV]
- **Wat we nog kunnen doen:**
 - inzetten op benoemen belang internationale rechtsorde bij EU-China toppen

- *Pogingen van de EU, waaronder NL, om met China de WTO in stand te houden (pogingen hebben enig succes).*

NIEUWE STRUCTUREN EN SAMENWERKINGSVERBANDEN: CHINA TASKFORCE, BREDERE RIJKSOVERHEID, KENNISNETWERK

China beleid inhoudelijk en hiërarchisch naar een hoger niveau tillen, via o.a. de China taskforce (dossiers verbinden, bepalen waar NL op inzet, contact VS netwerken)

- Er is een **structuur** opgezet rond de ‘China taskforce’ om het China beleid inhoudelijk en hiërarchisch naar een hoger niveau te tillen.
 - Het voormalige Interdepartementaal China Beraad is omgedoopt tot **China taskforce** en veel interactiever en resultaatgerichter geworden. Sinds september is er **een keer per maand overleg** met de voltallige groep op werkniveau, met een resultaatgerichte agenda.
 - **Ambassade Peking** schuift sinds najaar 2019 per VC aan bij de bijeenkomsten van de China taskforce (en als dat uitkomt ook in persoon). 5.1.1b
 - **Afstemming tussendoor** vindt plaats in kleinere groepen.
 - De interdepartementale taskforce bereidt **deliverables** voor die vervolgens aan het **interdepartementale directeurenoverleg** worden voorgelegd (vb: actielijst en stavaza China notitie; gemeenschappelijke agenda 2020 met o.a. inkomende en uitgaande bezoeken; checklist inkomende bezoeken; inventarisatie en analyse MoUs met oog op mogelijke komende MoUs; inventarisatie kennisbehoefte). Nieuw voor 2020 is dat in de taskforce is afgesproken om in een vroeg stadium (deliverables voor) de EU-China toppen en het bezoek van MP aan China breed interdepartementaal voor te bereiden.
 - Het interdepartementale directeurenoverleg China vindt ten minste 3x per jaar plaats (november 2019, februari 2020, mei 2020 tbc). Ter vergelijking: vóór het traject van de China notitie was het een hele uitdaging (en lukte het zelden) om een jaarlijks Groot China Overleg op directeursniveau plaats te laten vinden.
 - Wat betreft **contact met VS netwerken**: er is wekelijks zo niet dagelijks contact tussen de **China en VS** coördinatoren van BZ. Verder zoekt de VS ambassade geregeld en op allerlei terreinen contact met het BZ China team. Dat de Chinese en Amerikaanse ambassadeurs de publiciteit zoeken rond een exportvergunning van ASML illustreert 5.1.2a

5.1.2a

- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen (voor 15 mei):**

-

5.1.1b

5.1.2a

Structureel overleg over China binnen de bredere rijksoverheid

- Alle **ministeries** zijn aangesloten bij de China taskforce. De China contactpersonen van de ministeries zijn de verbinding met medewerkers binnen hun organisatie op China-onderwerpen. Sommige ministeries hebben hierbij een structureel intern overleg ingesteld (zoals bijv. BZ, die de week voorafgaand aan de taskforce voor alle BZ-interne China contacten een lunch organiseert, of JenV, dat elke 6 weken bij elkaar komt. 5.1.1b 5.1.1b Andere ministeries hebben ad hoc overleg (personen weten elkaar te vinden) of zijn een structuur aan het opzetten.
- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen (voor 15 mei):**
 - *Samenwerkingsverbanden binnen de ministeries nog een keer nadrukkelijk in de taskforce agenderen, om best practices uit te wisselen.*

Kennisnetwerk oprichten dat ook langetermijnperspectief bevordert. Structuren opzetten voor meer informatiedeling en afstemming met andere NL spelers (5.1.2e).

- Er lopen twee trajecten:
 - Een traject gericht op het opzetten van een formele structuur voor het China Kennisnetwerk. Over de taken en activiteiten van het Kennisnetwerk zijn gesprekken gevoerd met de diverse ministeries en directies binnen BZ, zoals ESA en DEU. Voor het opzetten van de structuur wordt samengewerkt met juridisch en inkoop adviseurs binnen BZ.
 - Een traject in aanloop naar die formele structuur, waarbinnen verschillende vormen van kennissessies worden geïnitieerd (kennissessies voor verschillende groepen rondom bezoekende China-experts, themasessies voor ministeries en kennisinstellingen (oa. e-commerce en Chinese invloed in Europese havens), brede kennisnetwerksessies met Nederlandse stakeholdergroepen zoals kennisinstellingen, bedrijven, gemeenten en provincies en rijksoverheid). Deze sessies dienen ook om bevindingen en beleid actiever onder de aandacht te brengen.
 - de brede kennisnetwerksessies worden vanaf maart/april 2020 belegd. Inzet is tenminste één brede kennisnetwerksessie per 2 maanden te organiseren.
- **Wat nog te doen m.b.t. structuur:**
 - De hoofdactiviteiten van het China Kennisnetwerk worden afgestemd en definitief vastgelegd in Q1 2020.
 - Nader definiëren hoe en door wie vanuit de Rijksoverheid de verschillende externe doelgroepen worden ‘bediend’ (bedrijven, kennisinstellingen, gemeenten en provincies) in Q1 2020.
 - Marktverkenning/marktconsultatie opstarten. Afronding voorzien eind Q2 2020.
 - N.a.v. uitkomst marktverkenning/marktconsultatie beslissing nemen over verdere procedure (tender dan wel onderhandelingen). Na Q2 2020.

Kennisnetwerk (in oprichting) aan China taskforce verbinden

- Op dit moment zijn de China taskforce en het kennisnetwerk in oprichting verbonden doordat de 5.1.2e kennisnetwerk deelneemt aan de bijeenkomsten van de China taskforce en ook individuele contacten onderhoudt met de leden van de taskforce.

SPELERS IN DE BILATERALE RELATIE

KENNISINSTELLINGEN

Stimuleren samenwerking en uitwisseling ervaringen tussen kennisinstellingen, met meer aandacht voor mogelijke risico's en een betere balans tussen 'halen' en 'brengen'. (via BZ/DAO/kwartiermaker)

- Verkennende gesprekken worden gevoerd met diverse universiteiten, lobby- en bracheorganisaties.
- Er is regelmatig overleg tussen de China coördinatoren van de verschillende Nederlandse universiteiten.
- ***Wat nog te doen / wat we kunnen doen:***
- Doorgaan met inventarisatie en de betrokken ministeries stimuleren en ondersteunen bij het adviseren van hun maatschappelijke partners.
- Nader definiëren van betrokkenheid China Kennisnetwerk bij China coördinatoren overleg.

Inzet op voorkomen ongewenste technologie overdracht via kennisinstellingen; verscherpen toezicht studenten en onderzoekers (NCTV)

- Onderzoeken verschillende mogelijke maatregelen, zoals bewustwording & informatievoorziening, veiligheidsbeleid en/of wetgeving en toetsing van studenten en onderzoekers.

5.1.1b

- ***Wat nog te doen / wat we kunnen doen:***
- Interdepartementaal bijdragen aan openstaande actiepunten.

Inzet op voorkomen ongewenste technologieoverdracht via kennisinstellingen; bewustwording bevorderen (BZ/DAO/

5.1.2e

- Verkennende gesprekken gevoerd met kennisinstellingen, lobby- en bracheorganisaties over mogelijkheden tot het uitwisselen van ervaringen om bewustwording te bevorderen en te bespreken hoe ongewenste technologieoverdracht kan worden voorkomen.
- Er bestaat een Platform Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs waar beveiligingsmedewerkers van universiteiten ervaringen en kennis uitwisselen.
- ***Wat nog te doen / wat we kunnen doen:***
- Interdepartementaal ondersteuning blijven bieden bij het zoeken naar mogelijkheden om universiteiten en onderzoeksinstituten tegemoet te komen in hun behoefte aan nadere advisering.
- Nader definiëren van betrokkenheid China Kennisnetwerk bij het Platform Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs.

Met kennisinstellingen effectieve instrumenten ontwikkelen om kansen en risico's af te wegen; komen tot duidelijke richtlijnen over academische vrijheid, wetenschappelijke integriteit e.d. (OCW en kennisinstellingen)

- Zoals al aan de Kamer gecommuniceerd is de 'Checklist voor samenwerking met Chinese academische en kennisinstellingen', die het Den Haag Centrum voor Strategische Studies (HCSS) in opdracht van BZ en OCW heeft opgesteld, in het Engels beschikbaar gemaakt en ook in Europees verband gedeeld.

- Rekening houdend met het proces van de brede kennisregeling, zijn wij voornemens om een gesprek met de Hoger Onderwijs sector te voeren over een eventueel aanvullend afwegingskader bovenop de eerder gedeelde checklist. Ook zullen wij met de VSNU en VH de wenselijkheid bespreken van een 'bewustwordingsdag', mogelijk i.s.m. met het Platform Integrale Veiligheid Hoger Onderwijs.
- Daarnaast werken wij op dit moment aan het versterken van onze kennispositie, onder meer aan de hand van een onderzoek van RVO naar de samenwerkingsverbanden en mobiliteitsstromen in het hoger onderwijs vanuit China naar Nederland (oplevering van dit betreffende onderzoek is voorzien in juni).
- Ook voeren wij de komende periode gesprekken met Chinese counterparts over mogelijke aanpassingen in het bestaande MOU gericht op onderwijssamenwerking en bekijken we hoe we de toekomstige samenwerking op het gebied van wetenschap vorm kunnen geven. Mede ter formalisering van deze afspraken is een bezoek voorzien van MOCW in november, mogelijk in de vorm van een kennismissie met deelname vanuit het Hoger onderwijsveld.
- **Eventuele knelpunten en wat we nog kunnen doen (voor 15 mei):**
- Corona crisis belemmert mogelijk het gesprek de komende maanden met Chinese counterparts over vernieuwing van de samenwerking op het gebied van onderwijs.

Waakzaamheid bij objectieve kennisoverdracht bij aanbieden 'Chinees' in voortgezet onderwijs (OCW)

- Zoals met uw Kamer afgesproken, gaat het ministerie van Onderwijs over het "wat" van het onderwijs: het ministerie geeft de kaders aan van wat leerlingen in het voortgezet onderwijs moeten kennen en kunnen. Het curriculum voor het vak Chinese Taal en Cultuur is naar het voorbeeld van andere moderne vreemde talen in het voortgezet onderwijs opgezet. Daartoe is in 2008 op verzoek van het ministerie van OCW een leerplan door de stichting Leerplanontwikkeling (SLO) gemaakt. <http://mvt.slo.nl/thema-overzicht/het-schoolvak-chinees>.
- Aan dit curriculum is door SLO samengewerkt met de vakgroep Sinologie/Chinastudies van de Universiteit van Leiden, het (toenmalige) Europees Platform voor het vormen van een scholennetwerk Chinees en een tiental scholen waar dit curriculum als pilot is gestart. Chinees maakt ook onderdeel uit van de curriculumherziening die nu loopt (curriculum.nu).
- Hoe docenten hun vak geven is aan de scholen en docenten zelf (het "hoe"). Het ministerie heeft daar geen zeggenschap over. Dit geldt natuurlijk ook voor de manier waarop de lessen Chinese Taal en Cultuur op scholen worden gegeven: dit is aan de leraren Chinees die lesgeven op die scholen. Aangezien het hier echter gaat om bevoegde leraren Chinees¹, heb ik er vertrouwen in dat deze leraren ook de andere kanten van China kunnen belichten.
- In algemene zin geldt daarbij dat op alle scholen in het funderend onderwijs de basiswaarden van de Nederlandse democratische samenleving centraal staan en dat de Inspectie van het Onderwijs daar ook op toeziet.

CULTURELE INSTELLINGEN

Bij internationalisering creatieve sector aandacht voor kansen en struikelblokken (OCW)

- Vanuit OCW en ICE worden naast de kansen ook de uitdagingen uitgedragen. Daarnaast hanteert ook culturele uitvoeringsorganisatie DutchCulture deze lijn (op hun site staat bijvoorbeeld: *Despite the great demand and opportunities in China for Dutch art and the Dutch cultural sector, cultural differences can cause major obstacles to building up a network and gaining access to China. The role of the Chinese government and the financial means there are often different from what we are used to in the Netherlands*).

¹ Een leraar is bevoegd als die een VHO Master heeft gehaald bij het ICLON in Leiden. Het ICLON verzorgt als enige in Nederland een (eerstegraads) lerarenopleiding Chinees.

Beleidskader internationaal cultuurbeleid 2021-2024 houdt rekening met nieuwe balans China (OCW)

- Het Beleidskader ICB voor de periode 2021-2024 gaat niet in op specifieke landen, maar geeft wel aan dat betrokkenheid van de overheid gewenst of noodzakelijk kan zijn om culturele samenwerking tot stand te brengen. Dit geldt vooral in landen waar cultuurbeleid en het culturele leven in sterke mate door de overheid worden bepaald.
- Tevens is een van de uitgangspunten van het Beleidskader ICB voor de periode 2021-2024: in de bilaterale relatie met andere landen versterkt cultuur het imago van Nederland, biedt zij kansen om wederzijds begrip en vertrouwen te bevorderen – ook in landen waarmee de relatie complex is – en is culturele diplomatie van grote waarde voor het buitenlandbeleid. In dit Beleidskader wordt ook verwezen naar de China notitie 2019.

LOKALE OVERHEDEN

Meer informatiedeling en afstemming tussen rijksoverheid en lokale overheden mbt China (BZ/DAO) 5.1.2e inclusief organisatie van sessies door rijksoverheid

- Er is een convenant gesloten tussen BZ en Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ter bevordering informatiedeling.
- Daarnaast en in aanloop naar een meer eigenstandige rol van VNG organiseert de rijksoverheid sessies met lokale overheden om informatie uit te wisselen.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:**
- In kader van convenant wordt een vijftal bijeenkomsten georganiseerd door de VNG tot juni 2021. De eerste bijeenkomst staat medio mei gepland. Aandachtspunt is een heldere taakverdeling tussen VNG en RVO.
- NCTV wil in 2020 vier bijeenkomsten organiseren voor decentrale overheden. De eerste vond in januari plaats.
- DIO en RVO organiseren bijeenkomst voor bedrijven eind maart waarbij ook altijd gemeentes aansluiten. Het streven is twee bijeenkomsten per jaar te organiseren.
- In februari wordt een afstemmingsoverleg gepland om deze bewustwordingssessies qua thema, qua boodschap en qua inhoud beter op elkaar af te stemmen.

VNG onderzoekt ism Rijksoverheid mogelijkheid China werkgroep decentrale overheden (BZ/DAO) 5.1.2e

- Als onderdeel van het convenant tussen BZ en VNG is VNG bezig met een behoefteanalyse onder alle gemeenten in Nederland. Deze wordt in mei afgerond. Uit deze behoefteanalyse moet naar voren komen of een werkgroep decentrale overheden in een behoefte aan informatie en richtlijnen voor decentrale overheden kan voorzien.

LOKALE OVERHEDEN EN BEDRIJVEN

Extra capaciteit RVO om te adviseren over inkomende en uitgaande bezoeken (RVO)

- In de vier jarige opdracht 'Uitvoering Chinanotitie handelingsperspectief bedrijfsleven en decentrale overheden' van BZ aan RVO is voorzien in strategische en praktische advisering over inkomende en uitgaande bezoeken.
- Voor deze advisering en informatie-uitwisseling wordt een informatie- en contactpunt ingericht.
- Te starten met bezoeken uit China, mogelijke uitrol voor de top 10 markten.
- **Wat nog te doen / wat we kunnen doen:**

5.1.2e

BEDRIJVEN

Betere voorbereiding bij zakendoen in China, inclusief het creëren van een online awareness tool (RVO)

- Naast diverse informatiebijeenkomsten wordt er middels een publiek-private capability building programma startende ondernemers op China de mogelijkheid geboden om zich, middels trainingsmodules, beter voor te bereiden op het betreden van de Chinese markt.
- Het capability building programma heeft als uitgangspunt het verhogen van effectiviteit en opbrengst van activiteiten (o.a. handelsmissies en beurzen) van de individuele ondernemer.
- Te starten met China, mogelijke uitrol voor de top 25 landen.
- ***Wat nog te doen / wat we kunnen doen:***
- Ontwikkelen en uitrollen van de (publieke) trainingsmodules.
- Verkennende gesprekken voeren tussen RVO/BZ/EZK over het opzetten van een online awareness tool. Middels een laagdrempelige online tool/stappenplan wordt het de ondernemer makkelijker gemaakt om te toetsen of zijn/haar onderneming voldoende is toegerust op zakendoen met China.

Risicoanalyse RVO instrumentarium (RVO)

- Overwegen om bepaalde RVO handelsinstrumentarium aan te vullen met een extra risicoanalyse. In bepaalde gevallen negatief advies voor RVO instrumenten op land/sub sector.
- ***Wat nog te doen / wat we kunnen doen:***
- Verkennende gesprekken voeren met BZ en EZK.
- Richtlijnen strategische sectoren ihkv screeningsverordening buitenlandse directe investeringen.

LANDEN

5.1.2a		5.1.2e
--------	--	--------

2. Bij potentiële investeringen vanaf het begin samen optrekken (trekker: DWH)
 - Er hebben sinds het uitkomen van de China notitie geen grote dossiers gespeeld op dit gebied.
3. NL deelt expertise bijv. m.b.t. juridische aangelegenheden, risico-inschattingen, duiding China (trekker DWH)

5.1.2a

- Vertegenwoordigers van de Landen zijn uitgenodigd bij een sessie over China tijdens de ambassadeursconferentie, met het oog op algemene informatie-uitwisseling.

5.1.2a
